

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ АГРАРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра адміністративного менеджменту та
зовнішньоекономічної діяльності

МАТЕРІАЛИ

V Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції
студентів, аспірантів та молодих вчених
«НОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ АГРАРНОГО
СЕКТОРУ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»

6 жовтня 2022 р.

Київ - 2022

УДК 338.43.01/.01 (075.8)

Науково-редакційна колегія:

ОСТАПЧУК Анатолій Дмитрович – декан факультету аграрного менеджменту, к.е.н., доцент, голова організаційного комітету;

ЛУЦЯК Віталій Васильович – завідувач кафедри адміністративного менеджменту та ЗЕД, д.е.н., професор, співголова оргкомітету;

ДІБРОВА Лариса Василівна – доцент кафедри адміністративного менеджменту та ЗЕД, співголова оргкомітету;

КОВТУН Олена Анатоліївна – доцент кафедри адміністративного менеджменту та ЗЕД, співголова оргкомітету;

ФАЙЧУК Олександр Михайлович – доцент кафедри адміністративного менеджменту та ЗЕД, секретар оргкомітету;

КОВАЛЕНКО Наталія Олександрівна – к.е.н., доцент кафедри адміністративного менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності;

КОСТЮК Ольга Дмитрівна – к.е.н., доцент кафедри адміністративного менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності;

КУЗЬМЕНКО Сергій Володимирович – к.е.н., доцент кафедри адміністративного менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності;

РАЛКО Олександра Сергіївна – к.е.н., доцент кафедри адміністративного менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності;

МІЩЕНКО Іван Анатолійович – к.е.н., доцент кафедри адміністративного менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності, відповідальний за випуск збірника тез.

Затверджено та рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради факультету аграрного менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 4 від 21.11.2022 р.).

«НОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»:
Матеріали V Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (6 жовтня 2022 р.). – К.: НУБіП України, 2022. – 94 с.

У збірнику представлено матеріали, що розкривають проблеми функціонування аграрного сектору України в сучасних умовах глобалізації.

Видання розраховано на студентів, аспірантів, викладачів, практиків і всіх тих, хто цікавиться проблемами розвитку сільського господарства за умов адаптації до глобальних викликів.

Матеріали викладені в авторській редакції. Відповідальність за достовірність поданої інформації несуть автори.

© Кафедра адміністративного менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності, факультет аграрного менеджменту НУБіП України, 2022

© Автори, 2022

ЗМІСТ

	Стор.
<i>Sonko A.M., Faichuk O.M.</i> THE PROBLEMS OF EXPORT LOGISTICS OF THE UKRAINIAN AGRI-FOOD PRODUCTS UNDER CONDITIONS OF THE RUSSIAN MILITARY AGGRESSION.....	5
<i>Skots O.V, Faichuk O.M.</i> THE IMPACT OF RUSSIA'S MILITARY AGGRESSION ON GLOBAL FOOD SECURITY.....	8
<i>Армиш В.І., Армиш Н.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ У СВІТІ.....	11
<i>Армиш Н.В., Армиш В.І.</i> ЗАСТОСУВАННЯ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЛЯ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ЗОВНІШНЬОМУ РИНКУ УКРАЇНИ.....	15
<i>Хлистул Д.М.</i> ІНСТРУМЕНТИ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВНОЇ УСТАНОВИ «УРЯДОВИЙ КОНТАКТНИЙ ЦЕНТР».....	18
<i>Михайлюк А.А., Макалчук О.Г.</i> EU TRADE LIBERALIZATION MEASURES: PROVIDING UKRAINE WITH ACCESS TO THE EU MARKET.....	21
<i>Kostiuk Y.</i> NEW CHALLENGES IN THE AGRICULTURAL SECTOR IN THE CONDITIONS OF WAR.....	24
<i>Kolomiets O.A, Faichuk O.M.</i> PECULIARITIES OF RISK MANAGEMENT IN FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY.....	27
<i>Крупко А.О., Голомша Н.Є.</i> АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФУТБОЛЬНИХ КЛУБІВ УКРАЇНИ.....	31
<i>Bielozerskykh Mariia, Faichuk O.M.</i> THE PROBLEM OF REALIZATION OF EXPORT POTENTIAL IN THE AGRICULTURAL SECTOR DUE TO MILITARY ACTIONS ON THE TERRITORY OF UKRAINE.....	35
<i>Бондаренко А.О., Файчук О.В.</i> УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	39
<i>Yastrebinska M.Y, Faichuk O.M.</i> THE ESSENCE OF ENTERPRISES ENTERING FOREIGN MARKETS IN THE REALITIES OF THE WAR IN UKRAINE.....	42
<i>Ніколаєнко С.Н., Діброва Л.В.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКСПОРТУ ЗЕРНА З УКРАЇНИ.....	46
<i>Побочій М.Ю, Діброва Л.В.</i> КОН'ЮНКТУРА СВІТОВОГО РИНКУ ОЛІЙНИХ ТА ПРОДУКТІВ ЇХ ПЕРЕРОБКИ.....	50

<i>Колошнюк Д.В., Діброва Л.В.</i> ПЕРСПЕКТИВИ ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ТУРЕЧЧИНИ...	56
<i>Шептун Н.С., Файчук О.М.</i> ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЕКСПОРТУ УКРАЇНСЬКОЇ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ ДО ЄС В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ.....	61
<i>Katunina O.K., Faichuk O.M.</i> TRANSFORMING THE FOREIGN ECONOMIC RELATIONS OF UKRAINE IN TERMS OF THE RUSSIAN WAR.....	64
<i>Семенюк А.Г., Файчук О.М.</i> ПРОБЛЕМИ ЕКСПОРТУ ВІТЧИЗНЯНОГО АГРОПРОДОВОЛЬСТВА ВНАСЛІДОК ВІЙНИ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ...	67
<i>Khmelnov D.V., Mishchenko I.A.</i> IMPROVEMENT OF THE QUALITY MANAGEMENT SYSTEM IN A HEALTHCARE INSTITUTION.....	70
<i>Mehdi, A., Faichuk O.M.</i> FOOD SECURITY IN IRAN AND MIDDLE EAST IN TERMS OF RUSSIAN INVASION TO UKRAINE.....	74
<i>Melnyk Yu.V., Mishchenko I.A.</i> STAFF MOTIVATION AS A FACTOR OF INCREASING MANAGEMENT EFFICIENCY.....	76
<i>Пилипенко Д.О., Діброва Л.В.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ.....	79
<i>Dubina K.I., Mishchenko I.A.</i> ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF MANAGEMENT OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF THE ENTERPRISE AND WAYS OF ITS IMPROVEMENT.....	86
<i>Badruk I.E., Mishchenko I.A.</i> PROSPECTS OF THE SOYBEAN MARKET..	89
<i>Свенціцька Т.В., Діброва Л.В.</i> ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНІ ОПЕРАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	92

UDC: 656.1.5

THE PROBLEMS OF EXPORT LOGISTICS OF THE UKRAINIAN AGRIFOOD PRODUCTS UNDER CONDITIONS OF THE RUSSIAN MILITARY AGGRESSION

Sonko A.M., student,
Faichuk O.M., PhD in Economics,
Associate Professor of the Department
of Administrative Management and Foreign Economic Activity
*National University of life and Environmental
Science of Ukraine, Ukraine, Kyiv*

Ukraine has been playing a crucial role in the global agricultural-food commodities supply for a long period of time. Some Asian, European, and African countries are addicted from Ukrainian agro-food export. However, full scale Russian invasion in Ukraine made a huge impact on export to other countries. Russia blocked sea ports and destroyed some warehouses. These bad events put the whole world at risk of agro-food surplus. Nevertheless, Ukraine succeeded to raise enough agrarian goods for export even under the war conditions. The main problem consists of destroyed supplies chains.

Analyzing the structure of export of agriculture provision by type of transport in 2020, we can see that the sea transportation of goods is considerably dominated. Approximately the same percentage of exporting by river and railway. The smallest share of export is accounted for motor vehicles (Fig.1).

Nonetheless, sea ports are blocked and logisticians are looking for new ways to transfer agro-food abroad. The data from Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine says that 69% of export depends on railway, 29% takes motor vehicles and 2% of export has river transport in our day conditions [2]. All these ways of logistics are using as much as possible. Also, simplified export and bureaucracy procedure are helpful. But it is not enough in order to achieve last year's export volumes. There are some difficulties with transportation by current types of transport. Additionally, Ukraine cannot keep all agricultural products on warehouses because of lack of space.

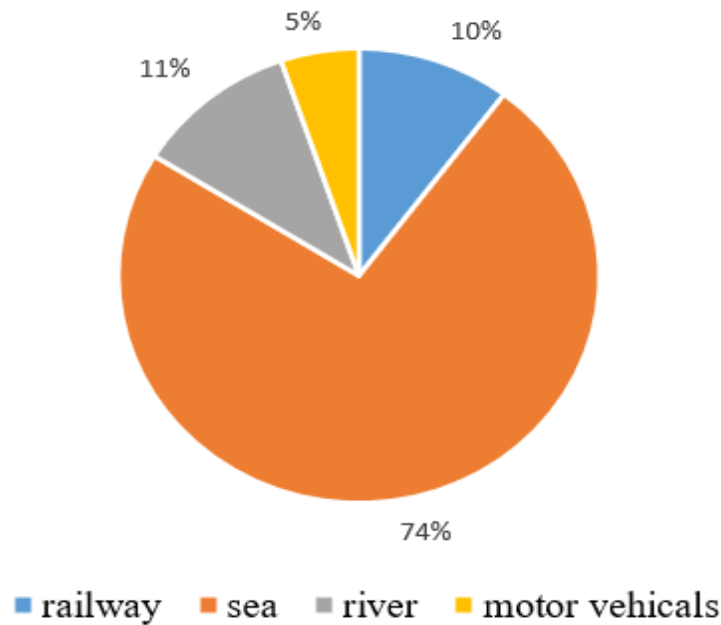

Fig. 1. Border crossing of agro-food in terms of transport in 2020

Source: created by the author based on [1]

Ukraine and neighbor counties are working for expending number of railway wagons with agriculture commodities. The main problem of export slow downing is the different track width (Ukrainian width is 1520 mm, European one is 1435 mm). In addition, European countries almost do not use railway for transporting, so there are arising problem with availability of special types of wagons and transfer points with terminals [3]. Achieving higher productivity of export can be done by rising amount of points of transshipment of goods from wagons and support from European side in providing equipment and funding.

Some agrarian companies started use more Dunaj river, transporting grain to Romania. However, it is not satisfying the need enough. The carrying capacity of Ukrainian stations is not enough to quickly transship the declared amount of grain, and there are also not enough barges for transportation. Fortunately, The Ministries of Infrastructure, Economy and Finance are planning to allocate funds from the reserve fund of the state budget [4]. The disadvantages are time-consuming and still small capacity relative to seaports.

Transportation is also carried out by transit. It can seem that this way of exporting should become more and more effective. Moreover, Ukraine has some

checkpoints on the western and south borders. But not all these checkpoints have enough gates for transits and not all checkpoints can be used rationally for export. The reason is that Ukrainian agrarian food need to be transferred to sea ports and then to other continents. Using transfer through countries with non-sea excess is money- and time-consuming. Also, the number of trucks is not designed for the transportation of a large amount of agricultural goods.

Summing up, agro-food needs to be delivered to seaports in order to transfer it to African and Asian countries. Ukraine can do it delivering its products abroad in different ways and then take all agrarians food to Polish, Romanian, Bulgarian ports and ports of the Baltic countries. It is not perfect scheme, because of surplus special equipment, transfer points, warehouses on the ways to ports. Furthermore, it should be noted that then more complicated logistics then more it expensive. In the current conditions, more quick result will be the liberalization of road transport with all neighboring countries. For railways it is necessary to build additional cargo transshipment terminals on both sides of the border. However, in our point of view, the most effective way of logistics is transporting by railway. Specially with agreements and agreed plans of transferring between European and Ukrainian sides, agricultural food will be not stay for long time on borders. As a result, the price for logistic by railway will be more affordable, deliver of goods will become faster and quality of agrarian products will not spoil due to being in the wagons for too long.

References

1. Official website of the State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Official website of Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine. URL: <https://minagro.gov.ua/>
3. GMK Center. Military logistics: the problems of Ukrainian exports remain unresolved (May 20,2022) URL: <https://gmk.center/ua/posts/voennaya-logistika-problemy-ukrainskogo-eksporta-ostajutsya-nereshennymi-2/>
4. Multimedia platform of foreign language of Ukraine “Ukrinform”. To restore exports in the conditions of war: difficult, but vitally necessary (September 17, 2022). URL:

UDC: 336.743(477)

**THE IMPACT OF RUSSIA'S MILITARY AGGRESSION
ON GLOBAL FOOD SECURITY**

Skots O.V., student
Faichuk O.M, PhD in Economics, Associate Professor
at the Department of Administrative Management
and Foreign Economic Activity
*National University of Life and Environmental
Sciences of Ukraine, Ukraine, Kyiv*

Ukraine is an economy with powerful agriculture with huge agrarian export capacity. It should be noted that our country feeds many people in the world. Particularly, about 400 million people in the world depend on Ukrainian grain supplies. [5] By 2020 the largest importers of Ukrainian sunflower oil were India - \$ 1039,4 million (or 864,35 thousand tons), China - \$ 580,4 million (506,03 thousand tons); the Netherlands - \$ 395,9 million (324,38 thousand tons); and wheat by 2021 - China (1/5 of the value of domestic grain exports), Indonesia (\$ 750 million), Spain (\$ 645 million).

In general, the demand for Ukrainian agricultural products is demonstrated by both developed and developing countries, but mainly the inhabitants of Africa, the Middle East and Southeast Asia depend on Ukrainian imports. For example, in Egypt 75% of wheat is Ukrainian.

Due to the military aggression of russia, the whole world is suffering from the global food crisis. Increasing poverty, hunger, instability and disorder around the world is an inevitable consequence of both pandemic and war. According to the latest data from the Food and Agriculture Organization (September 2022) Afghanistan, Ethiopia, Nigeria, South Sudan, Somalia and Yemen remain on the 'highest alert' as hotspots, alone accounting for almost a million people facing catastrophic levels of hunger. According to FAO's modelling, the number of undernourished people worldwide could increase by between 7,6 and 13,1 million in 2022/23 as a result of

the ripple effects of the Russian Federation's military aggression [3]. In addition, last year there were major floods in China, which is why the country (one and a half billion people) is actively buying food, as there is not enough of its own [1].

Table 1: acute food insecurity trends in the hotspots of the highest concern - peak numbers, 2020-2022 (in millions), (data for 2022 is considered as expected peak based on information available as of May 2022)

	2020	2021	2022	2020&2022, %
Democratic Republic of the Congo	21,8	27,3	25,9	+18,8
Afghanistan	16,9	22,8	22,8	+34,9
Nigeria	9,2	12,9	19,5	+112,0
Yemen	13,5	16,1	19	+40,7
Ethiopia	8,6	16,8	-	-

Source: <https://www.economicsobservatory.com/how-is-the-war-in-ukraine-affecting-global-food-security>

Consequently, referring to the given table, three countries are African, of which food insecurity in Nigeria has reached a critical level of 112% (more than 2 times) over the past 2 years. But the greatest impact of the food crisis was experienced by the Democratic Republic of the Congo with a forecasted number of hungry people in 2022 - 25.9 million people. High levels of food insecurity are also observed in South and South-West Asia - Afghanistan and Yemen.

If it has already been proved that many developing countries will suffer greatly, then, as for developed countries, prices will simply rise. Such effects are explained by a serious problem with logistics, reduction of production due to burned fields with crops, occupied territories, death of farmers, conversion of tractors into armored vehicles, etc. Supply disruptions in the Black Sea region (blocked fields by russian troops) have already led to an increase in the Grains and Oilseeds Index (IGC), which shows changes in export prices for grains/oilseeds to a historical

maximum. There was a 34% rise in price, which is a record high for FAO (April 2022) [6].

It should be noted that Ukraine exports a significant part of feed, which is the most important source of vegetable protein for livestock. That is, if everyone began to feel the shortage of wheat due to the cessation of its exports from Ukraine almost instantly, the consequences of the cessation of feed exports will be felt gradually, as livestock production is an industry with rather long production cycles.

In connection with this prediction, the question is whether this will change what people eat? There may be a shift in consumption patterns towards cheaper food substitutes. In addition to other global factors, such as rising fuel and fertilizer prices, increased demand for these substitutes may also lead to higher prices depending on the degree of substitutability. Consequently, the problem of food security can cause riots and protests in the poorest countries, the flow of refugees from Africa and Asia to Europe, as well as mass starvation of people, mainly in African countries. On this basis, conflicts can arise due to the struggle for limited resources such as land, food or people. This cycle of conflict will continue unless there is no external intervention in the form of financial and food aid [2].

Thus, how long it will take for food stocks to recover to their pre-war levels will depend on several factors: the scale of the destruction, the effectiveness of foreign intervention and assistance, and how quickly Ukrainian farmers can be trained and deployed to farms. Taking into account the urgency of the circumstances, FAO experts have already published a Rapid Response Plan for \$ 115 million, which includes a number of measures to support the Ukrainian agricultural sector by the end of 2022 (seed material, multi-purpose cash assistance to 80 thousand people in 13 regions of Ukraine) [4].

References

1. "Немає країни в світі, яка б не потерпала від російсько-української війни": експерти про економічні наслідки агресії. Retrieved from: <http://nrcu.gov.ua/news.html?newsID=98506>

2. How is the war in Ukraine affecting global food security? Retrieved from: <https://www.economicsobservatory.com/how-is-the-war-in-ukraine-affecting-global-food-security>
3. Hunger Hotspots FAO-WFP early warnings on acute food insecurity Retrieved from: <https://www.fao.org/3/cc0364en/cc0364en.pdf>
4. Вплив війни РФ проти України на стан глобальної продовольчої безпеки ? Retrieved from: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/news/19-04-22/>
5. Економічна правда. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/30/684931/>
6. Стрибок цін і голод: як напад Росії на Україну вплине на продовольчу безпеку світу. Retrieved from: <https://www.radiosvoboda.org/a/prodovol%CA%B9stvo-pshenytsya-ukrayina-svit/31809774.html>

УДК: 338.439.52:631.147

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ У СВІТІ

Артиш Н.В. студент
Артиш В.І. к. е.н., доцент кафедри адміністративного менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна, Київ

Кінець другого тисячоліття та початок третього характеризується значним зростанням ринку органічної продукції у світі. У системі менеджменту значне місце займає:

реалізація продукції, спрямована на формування лояльності та прихильності споживачів до органічної продукції;

зміцнення ринкових позицій;

конкурентоспроможності органічного сектора [1]. Безперечно, із подальшим розвитком ринку органічної продукції, ринок буде перетворюватися на досконалу ринкову структуру, у якій досягатиметься й ефективність

виробництва і розподіл ресурсів, а рівновага на ринку органічної продукції буде встановлюватися як наслідок взаємодії попиту і пропозиції на цю продукцію [3].

Зазначимо, що в органічному виробництві забезпечується відповідність ведення сільського господарства й продовольчої продукції певним стандартам, що дає можливість сертифікувати й маркувати продукцію відповідним чином і реалізовувати як органічну. Особливістю органічного виробництва є те, що сертифікації відповідними уповноваженими установами підлягає виробництво, процеси переробки, пакування та зберігання продукції. Відсутність власних національних стандартів на органічну продукцію зумовлює необхідність здійснювати сертифікацію за допомогою міжнародних стандартів та національних стандартів інших держав, а це не дешеві послуги [6].

Таким чином, при управлінні ринкової інфраструктури необхідним є створення системи реалізації органічної продукції за допомогою мережі заготівельних пунктів, спеціалізованих аграрних ринків тощо. Канали збуту доцільно розвивати шляхом створення спеціалізованих магазинів, організації спеціальних місць на оптових сільськогосподарських ринках та мережі прямого збуту сільськогосподарської продукції від виробника до споживача; налагодження взаємовигідних партнерських відносин між сільськогосподарськими товаровиробниками та іншими суб'єктами аграрного ринку, між виробниками еко-інноваційної та органічної продукції; впровадження державного замовлення на виробництво органічної продукції для потреб дитсадків, шкіл та лікарень, окремих верств населення.

Крім цього, розвиток управління виробництва органічної продукції неможливий без запровадження новітніх досягнень вітчизняної та зарубіжної науки (рис. 1). Держави розвинутих країн заохочують таке виробництво, через запровадження: біологічних засобів охорони рослин та тварин; виведення районуваних сортів рослин, стійких до шкідників, хвороб та несприятливих погодних умов; виробництво органічних добрив; впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій; розробку та виробництво спеціальної техніки;

впровадження інноваційних технологій переробки, зберігання та транспортування органічної продукції; розвиток переробних підприємств-виробників продукції дитячого харчування [7].

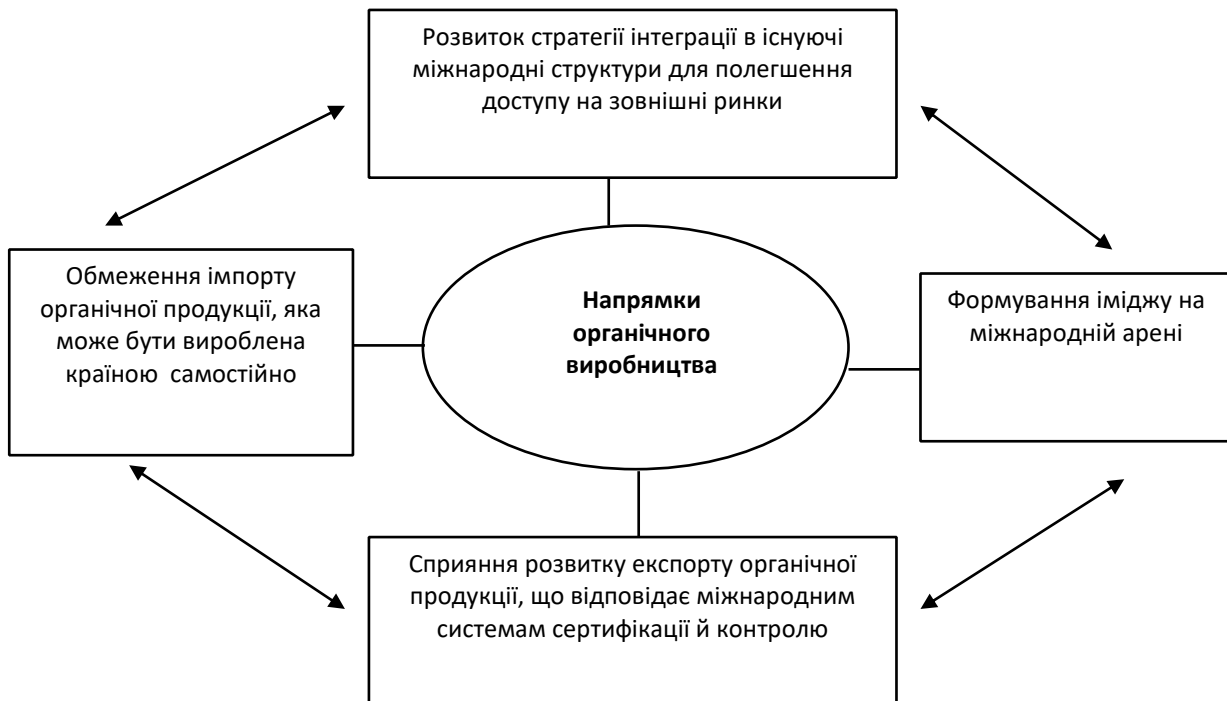

Рис. 1. Напрямки розвитку управління зовнішніх зв'язків органіку

Варто зазначити, що освоєння вітчизняними виробниками зарубіжних ринків продукції органічного агровиробництва є привабливим на довгострокову перспективу, але потрібно також пам'ятати про наповнення вітчизняного ринку такими продуктами. Для результативного управління розвитку вітчизняного ринку органічної продукції необхідно сформувати адаптовану нормативну базу для стимулювання виробників і створення конкурентного середовища. Формування ринку органічної продукції – це складний процес, що вимагає узгодження інтересів усіх його суб'єктів, передусім виробників, споживачів і суспільства [5].

З метою підвищення конкурентоспроможності української органічної продукції на міжнародному ринку необхідно розробити національну

нормативно-законодавчу базу, адаптовану до міжнародних стандартів та норм функціонування органічного агровиробництва [2]. Також сприяти розвитку органічного напрямку в сільському господарстві через розробку технологічних і організаційних регламентів, узгодження сертифікатів, державних програм органічного руху з наданням фінансово-інвестиційної підтримки, ефективно і раціональне управління інвестиціями, які здійснюються у сферу виробництва та реалізації органічної продукції [4].

Список використаних джерел

1. Безус Р. М., Г. Я. Антоненко. Ринок органічної продукції в Україні: проблеми та перспективи. Економіка АПК. 2011. № 6. С. 47–52.
2. Коняшин А. Розвиток органічного виробництва в Україні як можливий шлях виходу з економічної кризи. Сільське господарство та охорона природи. Збірник лекцій. Київ : НЕЦУ, 2010. 148 с.
3. Лупенко Ю. О. Формування попиту та пропозиції на ринку органічної продукції. Органічне виробництво і продовольча безпека. Житомир : Полісся, 2013. 492 с.
4. Харченко Т. Б. Перспективи розвитку ринку органічної продукції в Україні. Економіка АПК. 2013. № 9. С. 37–41.
5. Хомаківська О. В., Корчинська С. Г. Світова практика державного регулювання та підтримки органічного виробництва. Вісник Харківського національного університету сільського господарства. Серія “Економічні науки”. 2011. Вип. 113. С. 418–423.
6. Чайкін О. В. Особливості аналізу сприйняття споживачами екологічно сертифікованої сільськогосподарської продукції. Економіка АПК. 2015. № 10. С. 83–88.
7. The IFOAM standard for organic production and processing. Draft Version 0.2. 2011.

ЗАСТОСУВАННЯ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЛЯ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ЗОВНІШНЬОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Артиш Н.В. студент,
Артиш В.І. к.е.н., доцент кафедри адміністративного
менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності
*Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Україна, Київ*

Найпоширенішим заходом третього тисячоліття у світовому просторі в сільськогосподарському виробництві – є обмеження (протекціонізм) міжнародної торгівлі. Безпосередньо в таких обмеженнях хтось виграє, а інший втрачає. Такий бізнес експортно-імпортних операцій регулює система митного тарифу, коли висока ставка мита та нетарифне регулювання, яке обмежує експорт (імпорт), а в деяких випадках повністю забороняє зовнішню торгівлю рис. 1.

Виходячи з основних завдань митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі рис. 1 зазначимо, що тарифне використовується на застосуванні митних тарифів на предмети й товари що експортуються (імпортуються) через митну територію держави та підлягають митному оподаткуванню згідно закону України “Про єдиний митний тариф” [8].

Нетарифне регулювання окреслено в кількісному обмеженні – це може бути добровільне обмеження експорту чи обмеження імпорту керуючись дією влади через імпорту квоту, або тариф (не завжди обмеження є добровільними, а вводяться державою як погрози чи створюючи тиск з боку країни-імпортера). Варто врахувати також ліцензування (для прикладу, коли враховуються імпортні ліцензії, то держава втрачає кошти на користь іноземних країн) та повне ембарго до нетарифного регулювання [4, с. 51].

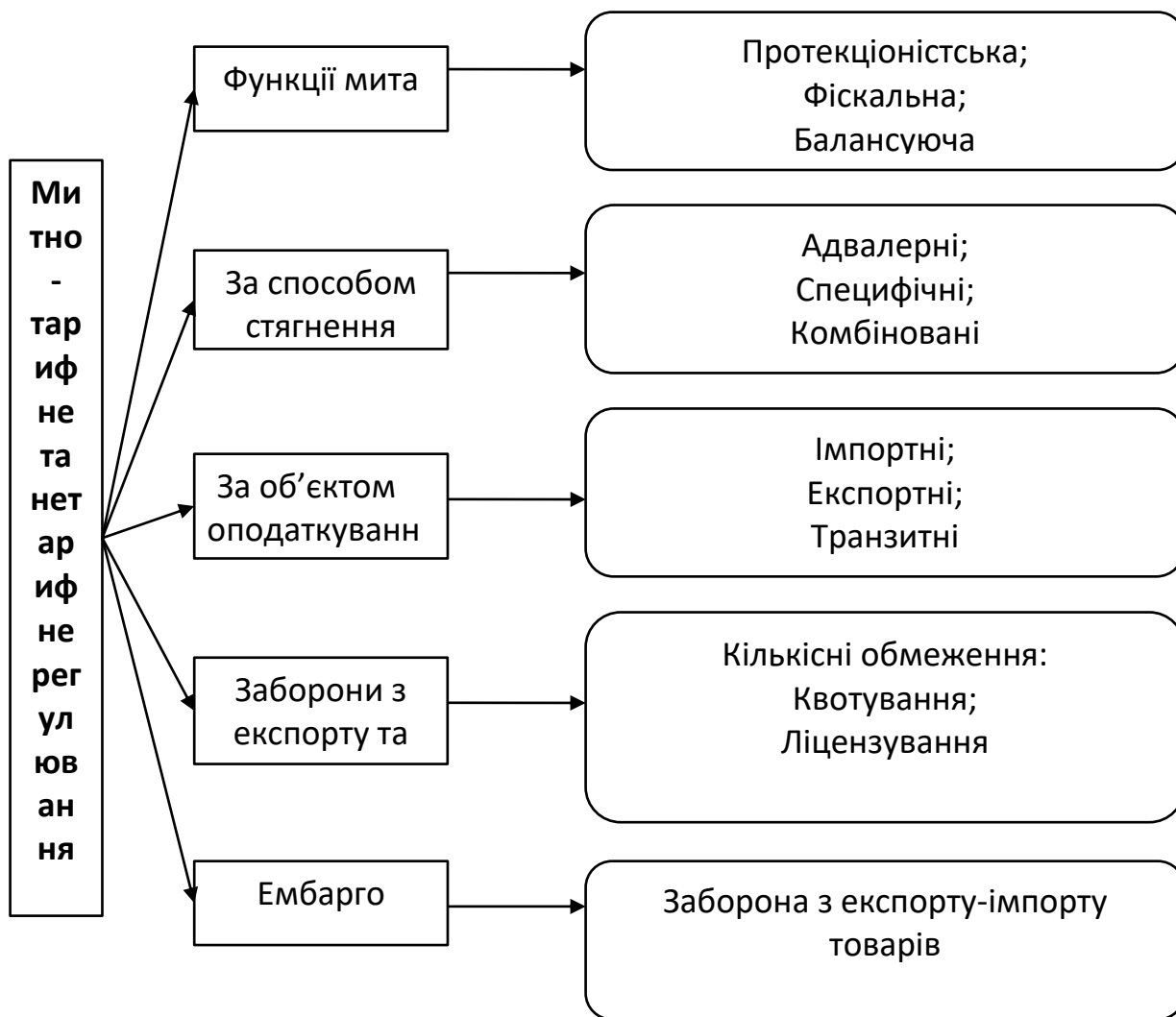

Рис. 1. Завдання тарифного та нетарифного регулювання

Джерело: власна розробка за матеріалами [4].

Не дивлячись на те, багато випадків в останні роки в регулюванні міжнародної діяльності головна роль відведена протекціонізму (прихованому). Такому методу піддається керування на рівні державної та місцевої гілки влади. Отже вини застосовують:

- технічні бар'єри (заходи, пов'язані регулювати вітчизняний ринок та захищати своїх споживачів);
- приховані методи міжнародної торгівлі (внутрішнє оподаткування та різного роду збори на імпортні товари) [3].

При формуванні зовнішньоекономічної діяльності підприємства сільського господарства багатьох країн світу отримують значну підтримку з

боку держави. Особливо це відчувається в тих випадках, коли виділяються субсидії при виробництві, зниження паливо мастильних матеріалів тощо [2].

Підприємства агропромислового комплексу виходять на міжнародні ринки двома способами:

1) прямим, який передбачає поставку товарів промисловими підприємствами безпосередньо іноземному споживачу або закупівлю у нього відповідних товарів;

2) непрямим який полягає у продажі та купівлі товарів через торгових посередників.

Відомо, що при експорті держава компенсує податок на доданку вартість. Якщо агропідприємства виходять самостійно на зовнішні ринки, то держава на пряму компенсує (повертає) їм ПДВ, а якщо посередники реалізують продукцію сільськогосподарських підприємств, то вони отримують компенсацію з поверненням податку на додану вартість [1, с. 69].

В останні декілька десятків років світове виробництво аграрного продовольства значно зросло, тому виріс інтерес багатьох країн отримати дешеву аграрну сировину, або готову продукцію. Коли при сприятливих погодних умовах агровиробники отримують більше виробництва як потрібно для внутрішнього ринку, то вони змушені шукати іноземних партнерів. В таких випадках виникає висока конкуренція на зовнішньому ринку, але якщо вдається реалізувати за кордон, то й можна отримати стабільні доходи від експорту. Налагоджені зв'язки в подальшому визначають послідовність аграрного виробництва та нові можливості застосовувати канали реалізації своєї продукції. Для такого прориву підприємствам потрібна сертифікація, яка б підтверджувала якість агропродукції на світовому ринку [7].

Список використаних джерел

1. Акименко О. Теоретико-методологічні аспекти регулювання зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств в умовах європейської інтеграції. Чернігів: ЧНТУ, 2018. 67-76 с.
2. Голинський Ю.О., Павелчак А.В. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної

- діяльності та його удосконалення. URL:
<http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/10/175.pdf>.
3. Мандра Г.А. Оперативне тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. URL : https://mmjust.gov.ua/m/str_20086 (Дата звернення: 05.05.2020).
  4. Панасейко І. Проблеми нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах дії зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Бізнес Інформ. 2017. № 2. С. 50-54.
  5. Платонова І.О. Теоретичні засади механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 13-14. С. 125 - 129.
  6. Platonova, I. Application of methods of state regulation of foreign economic activity in the context of activation of integration processes of Ukraine. East journal of security studies. Vol 4. № 1 (2019). P. 203-211.
  7. <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3169535-ukraina-u-2020-roci-zbilsila-import-agroprodukcii-na-13.html>. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2097-12#Text>.

УДК: 351(477)

ІНСТРУМЕНТИ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВНОЇ УСТАНОВИ «УРЯДОВИЙ КОНТАКТНИЙ ЦЕНТР»

Хлистун Д.М., аспірант
*Національний університет біоресурсів і
природокористування України, Україна, Київ*

У цей момент, основним у здійсненні діяльності підприємств, установ та організацій є вмiле застосування всіх наявних ресурсів для ефективної взаємодії із цільовою групою клієнтів. Одним із ключових засобів для досягнення поставленої цілі є застосування інструментів системи прийняття рішень.

Багато учених намагались побудувати свою цілісну картину із застосування системи прийняття рішень. Луцяк [1] визначив основне завдання системи підтримки рішень у побудові маркетингових комунікацій.

Faiz R та Edirisinghe E. [2] шляхом досліджень дійшли висновку, що загалом основне завдання управлінських рішень приймаються на основі людського судження, яке включає дедуктивне міркування, підкріплене досвідом, інформацією та знаннями.

Для того, щоб застосовувати систему підтримки рішень необхідне робоче середовище, тобто певна організація у якій ці інструменти будуть застосовуватись.

Державна установа «Урядовий контактний центр» є однією із ключових державних установ в Україні, які допомагають оперативно обслуговувати запити споживачів та допомагають у задоволенні їхніх клопотань. Основними завданнями є приймання, реєстрація та попередній розгляд звернень та здійснення заходів, спрямованих на вдосконалення взаємодії органів (офісу) та громадськості; проведення моніторингу та аналізу громадської думки. Основним видом діяльності є 63.11 – «Оброблення даних, розміщення інформації на вебвузлах і пов'язана з ними діяльність». Форма власності: державна організація (установа, заклад) [3].

Схема застосування СПР у діяльності державної установи «Урядовий контактний центр» складається із трьох візуальних елементів. Перший візуальний елемент – це засоби зв'язку через які користувач у якого є проблемне питання може скористатись послугами. Їх всього сім. Це засоби телефонного зв'язку, електронне звернення, через форму на сайті або через офіційні представництва Офісу Президента України та Урядового порталу, мобільний додаток, web-дзвінок та чат. Другий візуальний елемент схеми – це програмно-технічний комплекс. Він охоплює інструменти для отримання основних запитів та звернень користувачів, через вебсайт, чат та листами у контактний центр, які потім обробляються. Консультанти за допомогою електронної бази звернень у яку сходять інструмент CRM обробляють запити

та скеровують їх до одного із 338 об'єктів органів державної влади, які своєю чергою надають відповідь користувачу у термін від 15 до 45 днів. До консультантів контактного центру, вебсайту, чату застосовуються такі норми як контроль якості дзвінків, мовна аналітика та аналіз електронних звернень. Всі необхідні статистичні матеріали надсилаються до Кабінету Міністрів України. Третій візуальний елемент – органи, що приймають запит від користувача.

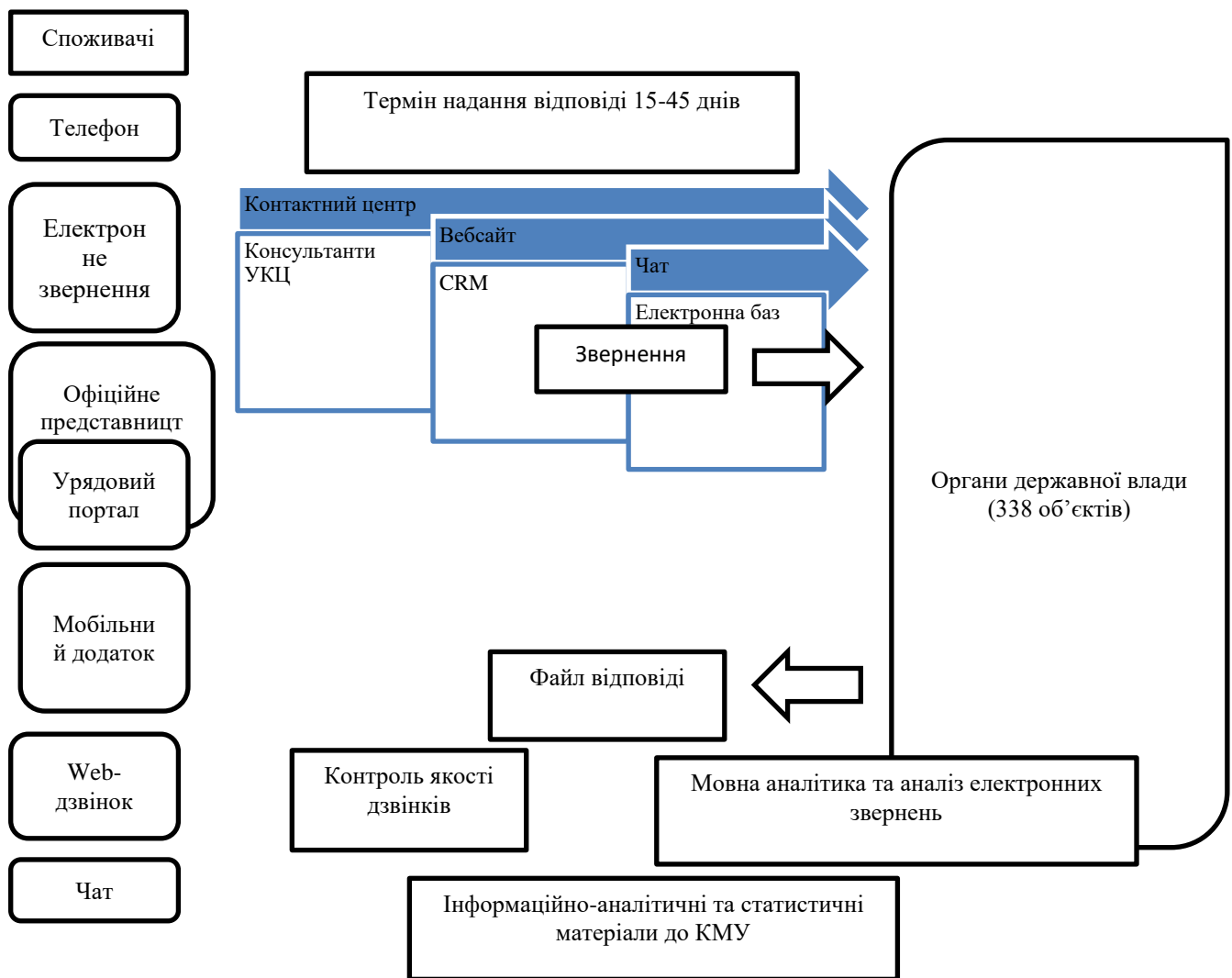

Рис. 1 Застосування СПР у діяльності Державної установи «Урядовий контактний центр»*

*Джерело: розроблено автором.

Одним із головних інструментів СПР та здійснення контролю, оперативного застосування превентивних заходів для якості наданих послуг є система CRM. Вона призначена для автоматизації процесу реєстрації звернень та надання консультацій користувачам. Фіксація звернень та консультацій

відбувається у відповідній формі, кожній заявці присвоюється унікальний реєстраційний номер. Після внесення інформації у поле вводу відбувається її збереження та відправлення до органів державної влади. У CRM здійснюється робота над поточними зверненнями, також здійснюється контроль за перебігом розгляду зареєстрованого звернення, є зручний фільтр, за допомогою якого можна слідкувати за діями працівника. Також за допомогою CRM проводять моніторинг системи та підготовка статистичних звітів.

Саме таким є застосування системи підтримки рішень державної установи «Урядовий контактний центр».

Список використаних джерел

1. Луцяк В.В. Характеристики і функції підприємництва та деякі теоретико-методологічні завдання маркетингу. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, 2014, 2: 208-219.
2. Faiz R, Edirisinghe E. Decision making for predictive maintenance in asset information management. *Interdisciplinary Journal of Information, Knowledge and Management*, 2014, (4) pp. 23-36.
3. Положення про держану установу «Урядовий контактний центр». URL https://ukc.gov.ua/wp-content/uploads/2020/04/Pologenny_UKC.pdf

УДК: 336.77.067.22

EU TRADE LIBERALIZATION MEASURES: PROVIDING UKRAINE WITH ACCESS TO THE EU MARKET

Михайлюк А.А., студентка
Макарчук О.Г., к. е. н., доцент, кафедри статистики
та економічного аналізу,
*Національний університет біоресурсів і
природокористування України, Україна, Київ*

The EU is Ukraine's largest trading partner, accounting for 39.5% of its trade in 2021. Ukraine is the EU's 15th biggest trading partner, accounting for around 1.2% of

the EU's total trade. Total trade between the EU and Ukraine reached almost €52.4 billion in 2021, almost doubling since the entry into force of the DCFTA in 2016.

Ukraine's exports to the EU amounted to €24.1 billion in 2021, a considerable increase of more than 47% compared to the previous year. Ukraine's main exports to the EU are iron and steel (20.8% of total exports), ores, slag and ash (12.5%), animal and vegetable fats and oils (8.5%) – notably sunflower seed oil, electrical machinery (7.8%) and cereals (7.3%).

The EU's exports to Ukraine amounted to €28.3 billion in 2021. EU exports to Ukraine have increased by 22.4% since 2020. The EU's main exports to Ukraine are machinery (14.8% of all exports), transport equipment and vehicles (10.2%), mineral fuels (9.4%), electrical machinery (9.3%), and pharmaceutical products (5.9%)[1].

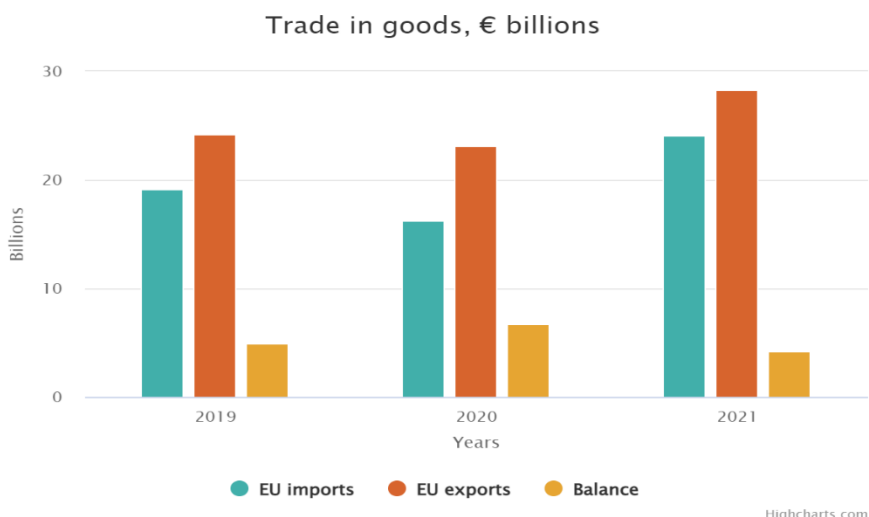

Fig. 1. Trade in goods

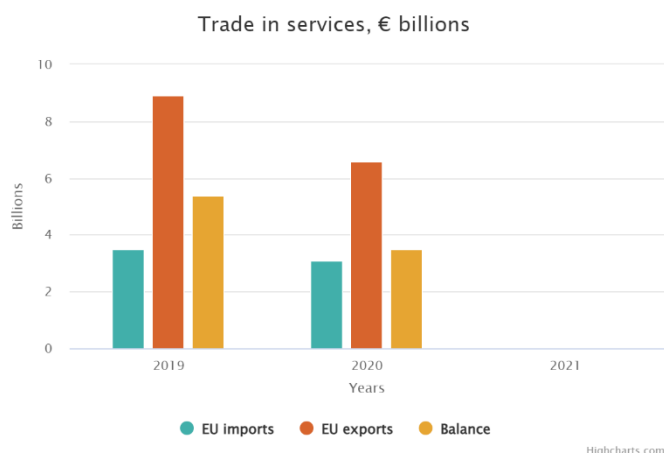

Fig. 2. Trade in services

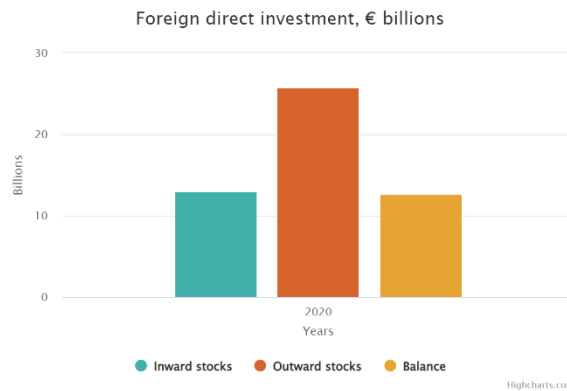

Fig. 3. Foreign direct investment

After Russia's unprovoked and unjustified war of aggression against Ukraine. The EU has adopted a regulation allowing for temporary full trade liberalisation and the suspension of trade defence measures for one year. These measures entered into force on 4 June 2022 and will be in force until 5 June 2023. Thanks to these measures, the EU is significantly supporting Ukraine's economy.

This decision will suspend in particular:

–all those tariffs under Title IV of the Association Agreement between the EU and Ukraine establishing a deep and comprehensive free trade area (DCFTA) that had not yet been liberalised. The suspension covers notably: industrial products subject to duty phase out by the end of 2022, fruits and vegetables subject to the entry-price system, and agricultural products and processed agricultural products subject to tariff-rate quotas;

– the collection of anti-dumping duties on imports originating in Ukraine;

– the application of the common rules for imports with respect of imports originating in Ukraine[2].

In conclusion, Ukraine's future trade prospects will depend not only on its trade partners, but also on rebuilding the physical damage the country has suffered, and on the status of its ports[3]. In my opinion, Ukraine has a great opportunity to build more and more strong relationship with EU. Also, we have a big number of resources which we can export to the EU. Ukraine is a treasure trove of lithium, holding about 500,000 tons. As for me, it is a new gold. We can produce products with it and send it to the EU.

Список використаних джерел

1. European Commission. EU trade relationships by country/region. Ukraine. Режим доступу: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/ukraine_en
2. Maria Daniela Lenzu. Council of the EU. Ukraine: Council adopts temporary trade liberalisation with Ukraine. 24.05.2022. Режим доступу: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/05/24/ukraine-council-adopts-temporary-trade-liberalisation-with-ukraine/>
3. European Union. Briefing. EU-Ukraine trade and investment relations and the impact of Russia's war. 01.04.2022. Режим доступу: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/639321/EXPO_BRI\(2022\)639321_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/639321/EXPO_BRI(2022)639321_EN.pdf)

UDC: 355/359-63: 338.054.23

NEW CHALLENGES IN THE AGRICULTURAL SECTOR IN THE CONDITIONS OF WAR

Kostiuk Y, PhD Student
University of Pavia, Italy

Ukraine is one of the main global players in the production and sale of sunflower oil, cereals and fertilizers, and the beginning of the war caused a serious imbalance in the markets of agricultural products, which led to global economic and social consequences.

The full-scale war became a real test for Ukrainian farmers. The invasion caused the destruction of processes and logistics chains established over the years. Many cultivated areas were mined, some of them are inaccessible, machinery and warehouses were destroyed. Effective Ukrainian business in wartime is the ability to adapt management, quickly analyze risk factors and quickly make decisions. Ukraine has obligations to the world in the context of food security.

The structural change taking place in Ukrainian agriculture will affect the entire agricultural sector in the next ten years [2].

The future of Ukraine in its "buffer" position between Europe and Russia has recently become a matter of primary political and economic importance for all European countries.

The physical shortage of Ukrainian wheat is not a threat, but it affects the growth of world prices for food products: grain, flour, cereals, bread, pasta, etc. In May 2022, food raw materials in many European countries rose in price by 43.1%. In particular, grain prices hit an all-time high, posting a 45.2% year-over-year increase, while soybean and vegetable oil prices rose 42% [4].

To curb inflation, especially its food part, Europeans need a greater supply of agricultural products. And opening its market for Ukraine is one of the ways to solve this problem.

The instability generated by these new challenges, which will inevitably involve EU and NATO countries as well, risks having important consequences for European markets and creating additional elements of uncertainty regarding the country's role in agricultural trade with the EU and, in particular, with Italy.

Ukraine is the sixth supplier to Italy of both vegetable oils and animal fats (EUR 326 million imported in 2021) and grain (EUR 211 million).

For low-income countries, which are most dependent on supplies from Ukraine, food security is at risk, with serious social consequences and increased migration flows.

The governments of many European countries identify bottlenecks that must be eliminated. Thousands of wagons are waiting for customs clearance on the Ukrainian side of the border. The EU Commission cannot replace trade agreements between EU operators and Ukrainian sellers of agricultural products, but it can facilitate coordination between stakeholders and competent authorities by creating a "partnership platform" to facilitate exchanges between players in the supply chain to optimize the flow of goods.

The Commission also calls for prioritizing the export of Ukrainian agricultural products. In order to simplify procedures at the border, bottlenecks caused by EU or national certification or other procedures should be identified and the customs authorities of Member States should be encouraged to take measures to remove them. The emergency support provided by the EU in ensuring trade between Ukraine and the EU - lines of solidarity, cancellation of customs duties, an agreement on road transport, gave an unexpected result: according to the results of 8 months exports from Ukraine to the EU increased by 6% compared to January-August 2021.

Recent events have highlighted the strategic importance of agriculture and processing industries, as well as how fragile existing global value chains are and how vulnerable they are to international crises, pandemics and accidents that can disrupt maritime communications, as happened in March 2021 with the blockade Suez Canal.

The war in Ukraine continues to pose a threat to global food security, which is especially acute today in some countries of North Africa and the Middle East, as well as Asian countries, which are the main buyers of wheat and corn on world markets. The products that Ukraine was unable to put on the world market caused a chain reaction: developed countries increase stocks, and many countries limit trade in the face of uncertainty.

As a result, prices rise even more, and the risk of famine in the poorest countries becomes threatening. More than 400 million people around the world depend on grain supplies from Ukraine. The population of most of these countries traditionally suffers from a lack of food and even hunger. A food crisis caused by the restriction of supply chains may lead to further instability in African countries with a further increase in migration flows to Europe [1,3].

This situation has sharply highlighted the need to be self-sufficient in the supply of agricultural raw materials, which are the basis of the food chain for humans and animals. With the help of a medium and long-term strategic vision, it is necessary to increase the production of healthy food, respond to climate change and the growth of the world population, which in 2050 will reach the 10 billion mark. Along with common defense and energy self-sufficiency, the challenge of food production will

be one of the most important in the next fifty years. It can also influence the stabilization policy of African countries, both from the point of view of development and mitigating migration phenomena.

References

1. KSE Agrocentr (2022). “The total losses from the war in Ukraine’s agriculture reached \$4.3 billion USA”, available at: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalni-zbitki-vid-viyni-v-silskomu-gospodarstvi-ukrayini-syagnuli-4-3-mlrd-dol-ssha-kse-agrotsentr>.
2. Câmpeanu, V. (2022). “The Effects Of The War In Ukraine–The Global Food Crisis Becomes More Real”, Euroinfo, vol. 6(1), pp. 3–15.
3. Trofimtseva O. (2022). “ The war showed the importance of the agricultural sector. How to take new heights?”, available at: <https://interfax.com.ua/news/blog/839762.htm>.
4. Food and Agriculture Organization of the United Nations (2022), available at: <https://www.fao.org>.

UDC: 339.9.012

PECULIARITIES OF RISK MANAGEMENT IN FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY

Kolomiets O.A., student,
Faichuk O.M., PhD in Economics, Associate Professor
at the Department of Administrative Management
and Foreign Economic Activity
*National University of Life and Environmental
Sciences of Ukraine, Ukraine, Kyiv*

Risk is always inherent in the market economy because doing business involves making balanced management decisions under conditions of risk in order to obtain the planned result. In the process of economic activity, it is completely impossible to get rid of economic risks because they manifest themselves due to objective, inherent in the economy categories of conflict and uncertainty, lack of

information, lack of accurate forecast regarding many parameters of economic objects and processes [1].

Foreign exchange risks are a special category that occurs only when the enterprise carries out foreign economic operations. The risks of foreign exchange are specific, therefore, in global practice, some types of such risks are insured [2].

The specificity of the manifestation of the risks of foreign economic activity is connected with the fact that the enterprise, which performs operations on the foreign market, finds itself in a new, unfamiliar environment for it. At the same time, every foreign market without exception has certain features that must be taken into account [3].

There are 8 types of foreign economic activity risks:

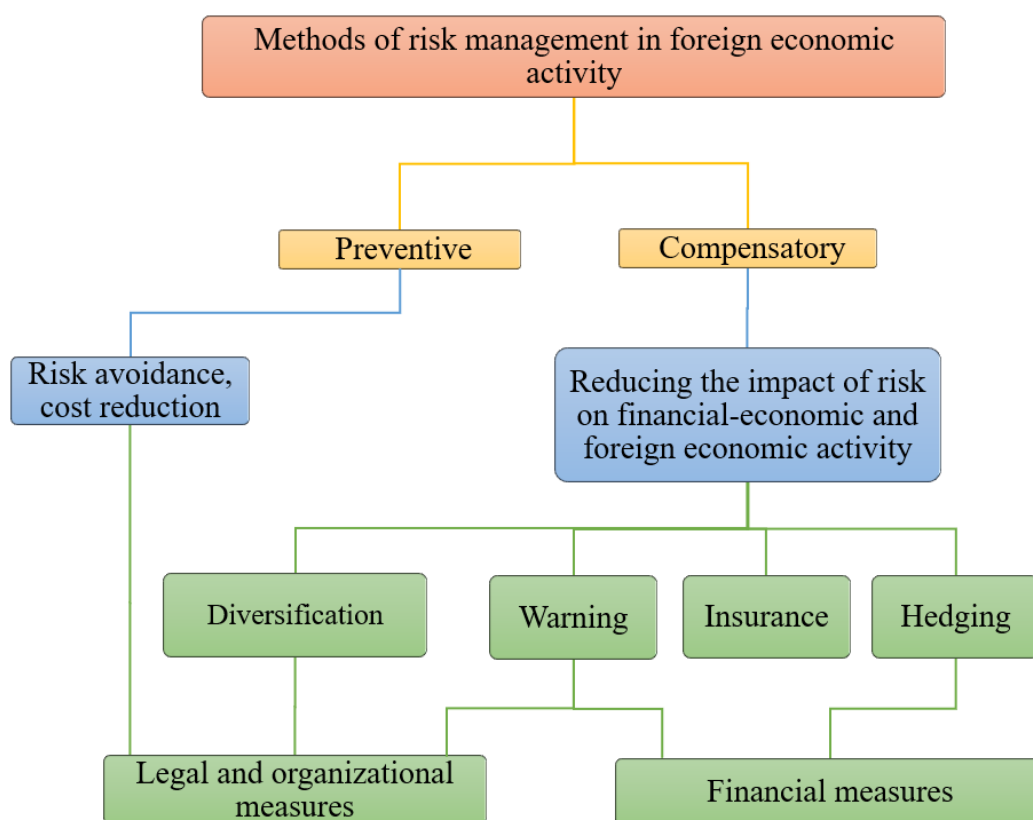
- country risk;
- customs risk;
- currency risk;
- risks of international marketing;
- risks of international transportation (transport risk);
- international contract risk;
- risks associated with a foreign counterparty;
- risks of the international competitive environment [2].

The management of foreign economic risks is aimed at reducing uncertainty in the activities of foreign economic entities, developing and adopting more accurate foreign economic plans, optimizing the use of all types of resources and, as a result, increasing the stability and efficiency of the enterprise's activities both in the domestic and foreign markets.

The general conceptual approach to the risk management of the enterprise's foreign economic activity consists in identifying the possible risk consequences of agreements, in the development of means that prevent or reduce the amount of damage from the influence of unaccounted risk factors and unforeseen circumstances, in the implementation of such a system of adapting entrepreneurship in the foreign

economic sphere to risks, which allows to neutralize or to compensate for negative probable results [4].

The main factors determining foreign exchange risks are: a decrease in the rate of economic growth, inflation, deterioration of the country's balance of trade and payments, an increase in the national debt, capital migration, changes in the legislation of the debtor country, political events, deterioration of the economic and financial condition of the counterparty, insolvency of the buyer or of the borrower, the instability of the exchange rate of the price and the currency of payment, interest rate fluctuations, the degree of trust in the counterparty [2].

Fig. 1. Systematization of FEA risk management methods.

Source: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/234.pdf> [4]

The main stages of the risk management process in the implementation of foreign economic activity:

- risk analysis;
- the choice of methods of influence on risk when assessing their comparative effectiveness;
- formation of a strategy for managing the entire complex of enterprise risks;

- direct impact on risk;
- control and adjustment of the results of the management process.

The most important stage of risk management is conducting a thorough risk analysis. Qualitative analysis involves the generation of the most complete and reliable information about the risks that threaten the business, about the sources of potential danger and the possible consequences of its implementation. The main result of the qualitative analysis should be: a table revealing the risks of each individual type of FEA before adoption, a qualitative description of the sources of risks, their enterprise-specific subtypes and features [5].

Thus, under modern business conditions, which are characterized by political, economic and social instability in many economies, a number of methods must be used for effective management of foreign economic risks. Choosing and using a risk management method requires serious consideration of the current economic situation and the presence of certain conditions. Therefore, company managers must anticipate potential risks and be able to manage them effectively.

References

1. Sheremetynska O., Tyukha I., Tyr O. Features of risk management in the course of foreign economic activity. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2022/80.pdf (application date 29.04.2022).
2. Strelbitska N.Y., Risk management in foreign economic activity. 2010. P. 50. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/609/1/%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D0%B8%20%D0%B2%20%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%88%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96%D0%B9%2081.pdf> (application date 29.04.2022).
3. Rumyantsev A.P. Foreign economic activity: textbook second edition. Center of educational literature. 2012. P. 296.
4. Boldovska K.P., Peculiarities of risk management of the enterprise's foreign economic activity. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/234.pdf> (application date 29.04.2022).

5. Tyurina, N. M., Karvatska, N.S. Foreign economic activity of the enterprise: study guide. Center of educational literature. Kyiv, 2012. P. 395-419.

УДК: 338:796

АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФУТБОЛЬНИХ КЛУБІВ УКРАЇНИ

Крупко А.О., магістрант
Голомша Н.Є., к.е.н., доцент, доцент
кафедри адміністративного
менеджменту та ЗЕД
*Національний університет біоресурсів і
природокористування України, Україна, Київ*

Футбол по праву називають найпопулярнішим видом спорту на планеті. Міжнародна федерація футбольних асоціацій (FIFA) включає в себе 208 національних федерацій – це більше, ніж число країн, які є членами Організації Об'єднаних Націй [1]. У Європі бюджети кращих клубів обчислюються сотнями мільйонів євро.

В Україні футбол одним з найпопулярніших та найприбутковіших видів спорту, про що свідчить помітне збільшення бюджетів клубів та зростання кількості спортсменів. Так, більшість клубів Української Прем'єр Ліги (УПЛ) мають бюджет більше ніж 10 млн. дол.

Економічна діяльність футбольних клубів – це сукупність взаємовідносин і завдань, що виконуються футбольними клубами з метою отримати доходи, необхідні для задоволення своїх потреб. Головні джерела доходу футбольних клубів:

- «Matchday» (продаж квитків на матч, витрати вболівальників під час матчу на офіційні товари футбольного клубу);
- продаж прав на телетрансляції;
- трансфери гравців;

- успішність виступів клубу на міжнародних змаганнях;
- спонсорство та реклама.

«Matchday» («День матчу») є одним із головних джерел прибутку в професійних футбольних клубах Європи, однак не в українських. Так, в Українській Прем'єр Лізі (УПЛ) беруть участь 16 команд, кожна з яких у сезоні має 30 ігор, з них 15 домашніх. Якщо врахувати середню відвідуваність матчів окремих команд та середню вартість квитка на окремих стадіонах (табл. 1), то доходи українських футбольних клубів не такі вже суттєві і складають всього 2% доходу професійних футбольних клубів України. Крім того, 5 з 16 команд УПЛ не грають домашні матчі у своїх містах на власних стадіонах з різних причин. «Шахтар Донецьк» та «Зоря Луганськ» не мають змоги грати на в своїх містах у зв'язку з тимчасово окупованими Росією Донецької та Луганської областей. Футбольні клуби «Верес», «Минай», «Інгулець» не грають у своїх містах у зв'язку з тим, що не мають власне стадіонів, на яких би було дозволено проводити матчі УПЛ. Тому дані клуби орендують спортивні споруди в інших містах, та проводять свої домашні матчі там.

Таблиця 1.

Середня відвідуваність матчів футбольних клубів УПЛ

№	Клуб	Середня відвідуваність, чол.	Середня вартість квитка, грн.	Приблизний дохід за матч в середньому, тис. грн
1	Динамо	9327	258	2400
2	Шахтар	9247	432	2990
3	Металіст 1925	7394	96	709
4	Дніпро-1	5531	237	1300
5	Чорноморець	4674	233	1080

6	Десна	4265	60	256
7	Рух	4191	210	880
8	Верес	3838	110	422
9	Ворскла	3622	50	181
10	ФК Львів	3443	30	103
11	Олександрія	3427	30	103
12	Інгулець	3219	32	103
13	Колос	3215	30	96
14	Минай	2784	35	97
15	Зоря	2712	36	97
16	Маріуполь	2105	53	111

Джерело: [3]

Важливим джерелом поповнення бюджету європейських футбольних клубів є продаж прав на телетрансляції. Так, в бюджеті мюнхенської «Баварії», у 2021 році частка доходів від продажу прав на трансляцію склала 32 %. В бюджеті вітчизняних футбольних клубів даний показник не перевищує 3 %.

Спонсорство у Європі вважається другим джерелом поповнення бюджету футбольних клубів, його частка в середньому складає 34%. [4]

В професійних футбольних клубах України даний показник значно вищий. Так, наприклад, ФК «Шахтар» за весь сезон 2020/21 року отримав дохід 338 млн. грн., з яких 275 млн. грн. (81%) з них складають доходи від спонсорів (81%). Основними спонсорами даного клубу є компанії «СКМ», «ДТЕК», «ПУМБ», які є власністю власника клубу Ахметова Р.Л. Така ж ситуація і в полтавській «Ворскли» та харківського «Металіста».[2]

Таким чином, спонсори українських футбольних клубів самі ж власники цих клубів, що фактично є не спонсорством а прямим фінансуванням. В середньому частка спонсорства та реклами в бюджетах українських футбольних клубів складає 22%.

Важливим джерелом доходів професійних футбольних клубів України є виступи команд у євро-кубках (в середньому 69 % бюджету). Так, «Динамо» та «Шахтар» є щорічними регулярними представниками України в Лізі Чемпіонів чи Лізі Європи, також обидві команди в сезоні 2020/21 вибороли право грати в Лізі Чемпіонів. ФК«Ворскла» та ФК«Колос» в 2020/21 програли свої відбіркові кваліфікаційні матчі та закінчили свої виступи в євро-кубках. Футбольний клуб «Зоря» , який зайняв в УПЛ 3 місце в сезоні 2020/21 поступився віденському «Рapid» та вилетів в третій за статусом УЄФА турнір Ліга Конференцій. Отож за підсумками даного сезону ми маємо три 3 команди в Лізі Європи: дві в Лізі Чемпіонів та одну в Лізі Конференцій.

За вихід до групового етапу Ліги Чемпіонів команда автоматично отримує 15,25 млн. євро. За кожну перемогу на груповому етапі нараховується ще 2,7 млн. євро, а за нічию 0,9. У Лізі Європи 2,29 млн. євро клуб отримує за вихід до групового етапу, за перемогу в груповому етапі 570 тис. євро, за нічию 190 тис. євро.

Таким чином, результати економічної діяльності футбольних клубів України значно менші, ніж у європейських футбольних клубів а також відрізняються структурою.

Список використаних джерел

1. Калашник П. «Хворі» олігархи та порожні трибуни. Звідки гроші в українському футболі та чому ми ще не скоро здолаємо Англію на Євро». URL: <https://hromadske.ua/posts/hvorioligarhi-ta-porozhni-tribuni-zvidki-groshi-v-ukrayinskomu-futboli-ta-chomu-mi-shene-skoro-zdolayemo-angliyu-na-y>
2. Поротькин Е.С. Спонсорство как источник финансирования профессиональных футбольных клубов.URL: https://www.imi-samara.ru/wpcontent/uploads/2018/04/10_Porotkin_88-96.pdf
3. Український спортивний портал UA-Футбол URL: <https://football.ua/>

4. Український спортивний портал FOOTBALLHUB [Електронний ресурс]
<https://footballhub.com.ua/>

UDC: 336.743(477)

**THE PROBLEM OF REALIZATION OF EXPORT POTENTIAL IN THE
AGRICULTURAL SECTOR DUE TO MILITARY ACTIONS ON THE
TERRITORY OF UKRAINE**

Bielozerskykh Mariia, student,
Faichuk O.M., PhD in Economics, Associate professor,
*National University of Life and Environmental Sciences
of Ukraine, Ukraine, Kyiv*

On July 22, Ukraine, Turkey and the UN signed an agreement in Istanbul that concerns the unblocking of ports and the export of Ukrainian grain. Russia also signed a mirror agreement with Turkey and the UN. Ukrainian vessels will guide the cargo ships into international waters of the Black Sea, avoiding mined areas. The vessels will then proceed towards the Bosphorus Strait along an agreed corridor. The world needed this agreement to solve the global world food crisis. The solution makes it possible to eliminate food shortages in the world and reduce global food prices.[1],[2]

Today, Ukraine is working with the UN and Turkey to extend the agreement, which is vital for the Ukrainian economy and for African countries. Despite this, the Russian Federation is trying to disrupt the grain agreement by falsifying data on grain distribution between African countries and the European Union. Despite this, it is very easy to check where the grain is actually going by looking at the UN website.

After the start of the full-scale Russian invasion of Ukraine, on March 5, 2022, the government limited the export of goods critical to food security. In particular, the ban concerned grain crops — wheat, corn, oats, and rye. In this way,

the authorities gained time to create a strategic food supply of the country for two years in advance. When the reserve was formed, the ban on the export of certain crops abroad was lifted. Because exports must continue, and farmers must be able to sell the crop and thus return the funds spent on its cultivation.[7]

According to the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine, since the beginning of the season, Ukraine has exported almost 8 million tons of grain. In terms of grain crops, the following were exported from Ukraine:

- wheat — 2.78 million tons (8.41 million tons in 2021/22 MR)
- barley — 669,000 tons (3.59 million tons)
- rye — 3.4 thousand tons (30.9 thousand tons)
- corn — 4.48 million tons (1.39 million tons)

[2],[6],[7]

Export of grain cargoes by Ukrainian railway. From March to June of this year, the export of grain cargoes almost doubled, from 416,000 tons to 805,000 tons per month. From January to June 2022 inclusive, 9.45 thousand tons of grain cargoes were transported by railway. Compared to the same period in 2021, the indicator decreased by 1.683 million tons, or by 15.7%. [2],[3]

In order to improve the transportation situation, Ukrainian railway analyzes in detail the queues of wagons, digitalizes border crossings and terminals, improves planning and coordination of load plans. The biggest problem in the railway issue is the width of the tracks, which are narrower in Poland than in Ukraine, Latvia and Lithuania. For example, tracks on the Polish railway are 14.35 cm wide, while most of the Ukrainian railway is 15.2 cm wide, excluding border sections.

Export by sea. Since the departure of the first ship with Ukrainian food, including today's ships, 4.9 million tons of agricultural products have been exported.

A total of 222 ships left Ukrainian ports with agricultural products, which were sent to the countries of Asia, Europe and Africa.

Export of animal products. Export of poultry. The United States Department of Agriculture (USDA) has adjusted its forecast for broiler meat production in 2022 to 100.9 million tons, taking into account production data in some countries around the world, according to the latest USDA report. The increase in chicken production in Ukraine largely compensates for the decrease in Brazil and EU countries. Inflation in Brazil is dampening domestic demand, while EU producers continue to face high feed prices and recover from highly pathogenic avian influenza outbreaks.

Export of dairy products. Export of Ukrainian dairy products increased by 30% in June. In total, 9.3 thousand tons of dairy products were exported over the last month, which is 32% more than in May. The largest importing countries were Poland, Moldova, and Lithuania. The reason for the increase in the export of dairy products is the low cost of feed material, which allows balancing the cost of milk.[2],[3],[4]

Export restrictions. In order to prevent a humanitarian crisis in Ukraine, stabilize the market and meet the population's needs for critical food products, the Government has established new rules for the export of agricultural products:

Prohibition to export: oat; millet; buckwheat; sugar; salt; rye; · cattle and beef [2],[5],[6]

Initiatives to stabilize exports through EU countries. Export routes of Ukrainian agricultural products through the countries of the European Union should become permanent and main. First of all, we need to build terminal complexes on our border with EU countries, which will include grain conveyors and with the help of which Ukrainian grain will be transported without interruption.

The construction of such infrastructure is due to the difference between Ukrainian and European tracks. Each such terminal will be able to transport up to 2 million tons of grain per year. Mykola Solsky, Minister of Agricultural Policy, noted that a significant problem is the insufficient number of railway rolling stock in the

EU countries, which can be used to transport grain, as well as the corresponding trucks. Adding that there are 22,400 grain wagons operating in Ukraine, and approximately 12,000 in all EU countries. Also, according to the press service of the Ministry of Agrarian Policy, it is necessary to allocate railway routes for the passage of Ukrainian grain wagons with wagons modified to the standard of European tracks through the territories of Poland and Germany to the Polish port of Gdansk and the German ports of Rostock and Hamburg. [2]

Transition from raw material-oriented economy to agricultural economy. During the 7 months of military aggression on the territory of Ukraine, Ukraine underwent a transformation from a raw materials-based economy to a commodity model. The market has realized that it is very risky to concentrate on one or two oilseed crops. And there should definitely be differentiation.

The main feature of the transition from raw material-oriented economy to agricultural economy is the stable growth of the export of dairy products. According to the results of August, the export of dairy products showed a record figure for the last two years according to forecasts, similar growth is expected in the future. There are also prospects for the development of the energy sector of Ukraine.[2]

Conclusion. Today, our country is going through an extremely difficult period of gaining independence. Of course, we have been fighting for our right to independence and recognition for centuries. Historically, we have been rewarded with an incredible agrarian craft that we are developing. Agrarian business, as a part of our culture, such an integral economic and social branch, suffers and suffers losses to the full extent against the background of the course of military events on the territory of our state. Ukraine took the lead and continues to hold the leading position in the volume of grain and chicken exports, thereby maintaining food security on the globe. In the first days of the war, one of our main tasks was to prevent a food disaster in Ukraine. During the 7 months of the terrible bloody war, we suffered huge losses, but we did everything possible to minimize the economic food risks inside the country and in the environment. Against the background of the war, there was a sharp

transition from raw material-oriented economy to agricultural economy. We export and bring profit to the country in order to be able to defend ourselves and get closer to victory with each step. And our blue-yellow flag will rise on our territory, which will mean that good always wins over evil.

References

- 1. United nations website grain-initiative <https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative/>
- 2. A site for representatives of agribusiness, where all the most interesting things about ukrainian and global agriculture are collected: news from offices and fields, expert opinions about the latest agricultural events, interviews with top managers, analytics and ratings, insiders and exclusives, various online projects about agribusiness. <https://latifundist.com/>
- 3. The main site for people who live in ukrainian towns and villages, work on the land, take care of their economy and develop the community. <https://zemliak.com/>
- 4. The main information resource for ukrainian farmers. <https://kurkul.com/>
- 5. United nations website <https://www.un.org/en/> ·
- 6. State statistics service of Ukraine <https://www.ukrstat.gov.ua/>
- 7. Website of the ministry of agrarian policy of Ukraine <https://minagro.gov.ua/>
- 8. Rural media group <https://www.rfdtv.com/>
- 8. Ukrainian club of agrarian business <https://www.ucab.ua/ua>

УДК: 336.73(477)

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Бондаренко А.О., магістр,
Файчук О.В., к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи та страхування
*Національний університет біоресурсів і
природокористування України, Україна, Київ*

В сучасних умовах швидкоплинного макроекономічного середовища, прибутковість, і власне, ефективна діяльність банківських установ є ключовою складовою фінансової стійкості усієї банківської системи, що відіграє провідну

роль у житті вітчизняної економіки на шляху ринкових трансформацій. Цьогоріч Україну спіткали надзвичайно складані часи війни, руйнування національного і економічного суверенітету, економічні проблеми вимагають від українських банків ще більшого підвищення ефективності банківської діяльності. Фундаментальна роль у вирішенні даного питання переходить формуванню та регулюванню доходів та витрат вітчизняної банківської системи. Ба більше, дослідження аналізу доходів і витрат комерційного банку як основних чинників впливу на величину одержаного банком прибутку є досить необхідними та актуальними та потребують подальшої конкретизації як важлива умова отримання стабільного кінцевого фінансового результату роботи банківської установи.

Стабільна банківська система є передумовою сталого розвитку економіки України. Проте, глобальні виклики та задачі сучасності в умовах військового стану внесли ключові корективи в діяльність вітчизняної банківської системи. Протягом першого кварталу 2022 року комерційні банки, нажалі вже продемонстрували від'ємний фінансовий результат – 16 млн грн у зв'язку з отриманим у березні чистим збитком у розмірі 10,07 млрд грн. Разом з тим в січні-лютому чистий прибуток банківського сектору становив 9,91 млрд грн. Із початком повномасштабної війни РФ проти України вітчизняні банки запровадили кредитні канікули для позичальників та знизили комісії за користування своїми фінансовими послугами. Це відповідно негативно відобразилося на процентних та комісійних доходах фінансових установ. Власне, темпи зростання чистого процентного доходу в березні суттєво сповільнилися – до рівня 17%, тоді як за січень-лютий цей показник навпаки зріс на 35%. Чистий комісійний дохід скоротився за I квартал на 13% через падіння в березні на 58% [1].

Особливої актуальності в таких умовах набирає забезпечення безперебійності роботи банківської системи України з урахуванням карти бойових дій, дистанційний формат роботи з клієнтами, який вже набув ефективного використання під час пандемії Covid-19, діджиталізація, захист

банківських даних, підсилення безпеки оплат та переказів онлайн, можливість залишатися на зв'язку та користуватися банківськими послугами в умовах військового стану, можливості доступу до кредитних ресурсів та їх повернення, та отримання кредитних канікул, гарантування вкладів державою в період війни та ін. Безперечно, в таких надскладних умовах зростає зацікавленість клієнтів та власників комерційних банків щодо результативності роботи банківської установи, адже фінансовий результат є важливою категорією, що характеризує стійкість та надійність комерційного банку [2].

Банківський сектор у II кварталі 2022 року намагався адаптуватись до роботи в умовах воєнного стану, зокрема завдяки підтримці Національного банку України [3]. Гривневий кредитний портфель зростав завдяки корпоративному кредитуванню державними банками, переважно через механізм підтримки державних програм, тоді як попит на кредити з боку населення в умовах військового часу скорочувався. Рівень ліквідності залишався високим, незважаючи на війну. Кількість депозитів клієнтів у банках зріс передусім за рахунок гривневих фінансових ресурсів населення та вкладів бізнесу в іноземній валюті. Банківський сектор залишався операційно прибутковим, попри воєнні дії, зокрема завдяки скороченню витрат. Складові операційного доходу повільно відновлюються. Проте, суттєві відрахування в резерви під очікувані внаслідок війни втрати зумовили його збиток у розмірі 4.5 млрд грн у II кварталі, 4.6 млрд грн – з початку року. Кількість збиткових за квартал банків становила 24 установи [3].

Власне, результати проведеного дослідження свідчать про наявність у вітчизняних банків певних проблем, найкритичнішою з яких є висока концентрація наданих кредитів порівняно із загальним обсягом активів, що вкрай негативно впливає на фінансову стійкість комерційного банку. Разом з тим, можна сказати, що банківська система України на сучасному етапі свого розвитку переживає досить складний і нестабільний період [4]. Проте, ефективне управління доходами і витратами комерційних банків полягає у встановленні прозорих і ефективних механізмів управління фінансами банку,

спрямованих на проникнення кредитних установ у зовнішнє середовище з урахуванням проблеми надійності та ліквідності і прибутковості в умовах воєнного стану України [5].

Список використаних джерел

1. Офіційний веб-сайт Stockworld. URL: <https://www.stockworld.com.ua/ru/news/u-i-kvartali-zbitok-bankivskogo-sektorustanoviv-160-mln-grn>
2. Татар М.С. Фактори впливу на результативність діяльності банківських установ в умовах глобальних викликів / Татар М.С., Косолапова Р.А. // Proceedings of IV International Scientific and Practical Conference Lviv, Ukraine 10-12 July 2022. URL: https://www.researchgate.net/profile/Nadiia-Sheverun/publication/362058074_MODERN-RESEARCH-IN-WORLD-SCIENCE-10-120722_1/links/62d3d3db66bd1654d66cbc5d/MODERN-RESEARCH-IN-WORLD-SCIENCE-10-120722-1.pdf#page=1000
3. Офіційний сайт Національного банку України. Огляд банківського сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/banki-u-ii-kvartali-pidvischili-likvidnist-ta-operatsiyu-pributkovist-v-umovah-voyennogo-stanu--oglyad-bankivskogo-sektoru> (дата звернення 22.09.2022)
4. Сисоєнко І.А. Аналіз основних фінансових показників діяльності банків України / Сисоєнко І.А., Карлюка Д.О. // Підприємництво та інновації. - (23), 132-137. URL: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/23.22>
5. Костюк В.А. Управління доходами і витратами / Костюк В.А., Стеренчук М.М. // Приазовський економічний вісник : гроші, фінанси і кредит. Вип 6 (23). – 2020 р.

UDC: 658.9:339.9.012

THE ESSENCE OF ENTERPRISES ENTERING FOREIGN MARKETS IN THE REALITIES OF THE WAR IN UKRAINE

Yastrebinska M.Y., student,
Faichuk O.M., PhD in Economics, Associate Professor
at the Department of Administrative Management
and Foreign Economic Activity
*National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
Ukraine, Kyiv*

The war against Ukraine brings many changes for enterprises engaged in foreign trade, regardless of whether they are located in Ukraine or do business with

partners in Ukraine. The war will leave an imprint not only in the collective national memory, but will also affect the development of the entire civilized world. Expanding relations with the European Union, achieving gradual economic integration and building a common commercial policy - this is something that should have happened in Ukraine a long time ago, but actual opportunities are only opening up now.

The organization of the international activity of firms involves the choice of a way to enter foreign markets, which depends on the purpose of the enterprise, the scale of activity, the nature of the product, and the intention to control sales. The potential volume of sales, costs and investments for organizing the movement of goods, availability of trained personnel and other conditions are also taken into account. It can focus on exports, joint ventures or direct investment abroad. Forms of access to foreign markets are shown in Fig. 1.

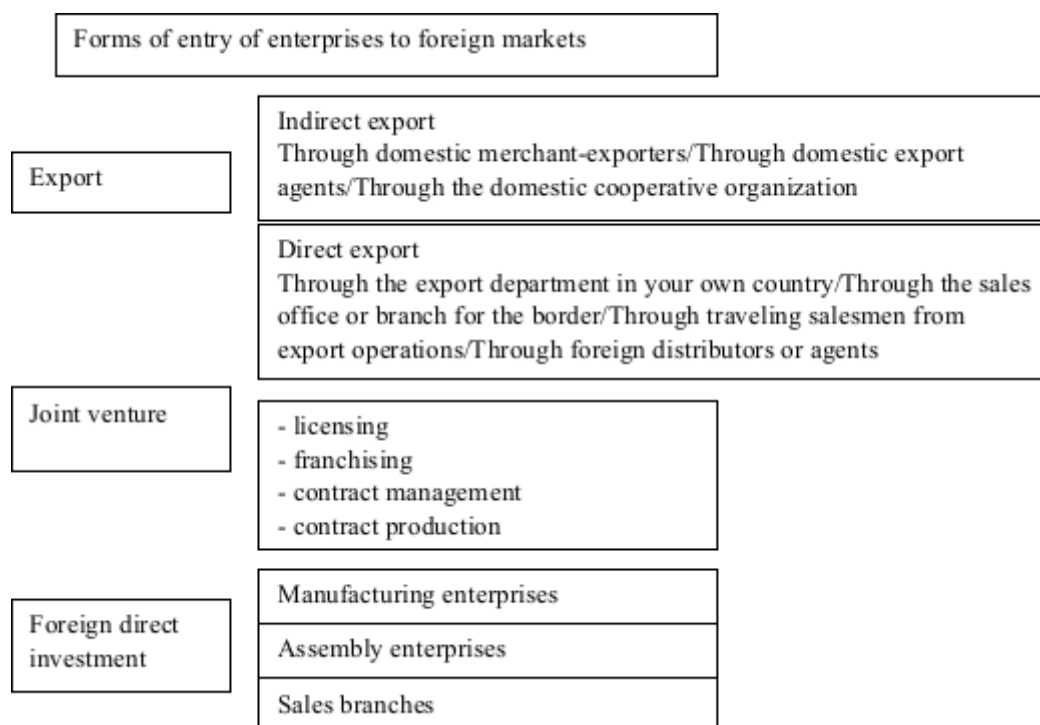

Fig 1. Forms of access to foreign markets [2]

Export refers to the sale on foreign markets of goods and services produced or performed in one's country. Advantages of this method: - requires minimal changes in the company's product range, its structure; - requires minimal investment costs and

current financial obligations; - ensures minimal risk when entering the market and ease of exit.[3]

Licensing is a joint business activity based on the fact that the licensor (seller) transfers to the licensee (buyer) the right to use a production process, patent, trademark in exchange for a fee or license payment.

Franchising is a type of business organization in which a company transfers to a certain person or company the right to sell a product or service under its trademark. The franchisee undertakes to sell this product or service according to predetermined laws and business rules established by the franchisor.

One form of collaborative entrepreneurship is contract management, which is widely used in developing countries that have capital and personnel but lack the necessary know-how and skilled workers.

Joint ownership is a form of joint venture in which foreign and local investors join forces to create a local commercial enterprise that they jointly own and manage. Also, direct investment or capital transfer has a special place among the methods of entering the foreign market.[4]

The financial crisis observed in the world in recent years brought negative consequences for the construction market of Ukraine. This was also reflected in the retail market (plans for the construction of shopping centers and chains were frozen). Companies producing trade equipment faced the following problem - lack of orders for equipment, and in some cases the loss of customers, as a result of the recognition of the latter as insolvent. Accordingly, manufacturers of trade equipment are looking for ways to solve this problem, and for some it is an exit to foreign markets, which emphasizes the urgency of this issue.[2]

Under the conditions of the war, the country's economy suffered a sharp decline, given the significant difficulties with exports and imports. However, thanks to constant communication, it was possible to establish rules that will help Ukrainian

business to exist and facilitate the exit and stable operation of Ukrainian companies on the foreign market. This is evidenced by the following:

Until June 5, 2023, the import duty on Ukrainian goods to the countries of the European Union will be abolished. The decision is of a temporary nature, and therefore within a year the domestic manufacturer must adapt its production to EU requirements. There is a high probability that after the end of this period, the situation with the import duty will return to its course, because before that, annual taxes amounted to 25 million euros. According to the Ministry of Economy, Great Britain is a powerful partner for Ukraine not only at the political level. Currently, there is a legal confirmation of the abolition of import duties and tariff quotas in bilateral trade. Also for 12 months, but the USA has already introduced zero discounts on the duty on metallurgical products. This means that the USA is ready to accept Ukrainian metallurgical products in its production processes and, accordingly, provide the domestic producer with orders.[1]

Considering the fact that each enterprise is unique, the decision to internationalize it has a different basis. However, it is necessary to make maximum efforts to restore the work of domestic business in all possible forms. Currently, the following factors will have a positive impact on the development of Ukrainian business and the economy as a whole: export support; protection of the interests of large Ukrainian business on external platforms; a support regime during the creation of new (technologically saturated) industries and attracting technologies to the country.[4]

References

1. Ministry of Economy of Ukraine <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=a4fb4cea-6342-4a67-8348-8c2e41a5a7de&title=UkrainaTaVelikaBritaniiaPidpisaliUgoduProSkasuvanniaVviznikhMitITarifnikhKvot>

2. Shynkarenko R.V., Semenets V.V., Essence and features of the forms of enterprises' exit into foreign markets. 2018. P. 21
3. Solntsev S.O. O.E. Ogrodnishchuk Determination of criteria for the selection of foreign regional markets. 2012. P 164.
4. Tyurina N.M., Karvatska N.S. Foreign economic activity of the enterprise: education. manual K.: Center for Educational Literature. 2013. P. 397.

УДК: 338.43:633.1

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКСПОРТУ ЗЕРНА З УКРАЇНИ

Ніколаєнко С.Н., магістр,
Діброва Л.В., к.е.н., доцент, доцент
кафедри адміністративного
менеджменту та ЗЕД
*Національний університет біоресурсів і
природокористування України, Україна, Київ*

Вирощування зернових культур формує особливу галузь сільського господарства, яка, у свою чергу, визначає в сучасних умовах рівень розвитку всього аграрного сектора економіки України. Якщо у 2001 році Україна вирощувала 37,71 млн т зернових культур, то 2021 року цей показник склав 62,53 млн т. Протягом останніх 5 років Україна впевнено експортує більше 40 млн т, а у 2019/2020 МР – більше 55 млн т зерна на рік.

Надвисокі та стабільно щораз більші експортні показники АПК – типовий тренд для України останні 15+ років. Однак з 24 лютого 2022 року умови для експорту стрімко змінилися: портова інфраструктура, через яку постачалося понад 80% агропродукції, була блокована або знищена.

Експорт зерна з України станом на 19 серпня склав майже 2,99 млн т, що на 51,6% менше, ніж за відповідний період 2021/22 МР (6,17 млн т). Від початку 2022/23 МР, з України експортовано: кукурудзи: 1,935 млн т, що на 68% більше

р/р (2021/22: 1,935 млн т), ячменю: 257 тис. т, що у 8 разів менше р/р (2021/22: 2,070 млн т), жита: 0,1 тис. т (2021/22: 5,9 тис. т)[1].

У своєму серпневому звіті USDA прогнозує експорт пшениці з України у сезоні 2022/23 на рівні 11 млн т, кукурудзи - 12,5 млн т[2].

Портові потужності Одеси не можуть бути використані через мінування акваторії та загрози з боку російських суден, Маріупольський порт тимчасово окупований, а інфраструктура в Миколаєві частково зруйнована і, знову ж таки, під загрозою атаки з боку росії.

Спроби компенсувати портову логістику наземною або річковою від самого початку виглядали утопічними: якщо морем у довоєнний час Україна експортувала понад 6 млн тоннаграрних вантажів, то альтернативні шляхи – залізничні і автомобільні – здатні пропустити близько 1,2 млн тонн зернових вантажів, і лише в останньому місяці сезону вийшли на показник 1,6 млн тонн. Також цей формат суттєво здорожчує логістику – зокрема, через необхідність багаторазово перевантажувати зерно у вагони, адаптовані під європейську колію, а також затягує її у часі.

Проте Україна перевищила показник експорту минулого мирного року. Феномен високого військового зернового експорту має два банальні пояснення.

Перше – від початку низька база для порівняння. Урожай у 2020 році, який сформував ресурс для експорту в сезоні 2020/2021, був значно нижчим, ніж минулорічний – 84 млн тонн проти 101 млн тонн. Друге – надінтенсивні темпи експорту в першій половині 2021/2022 маркетингового року. Обсяги експорту зерна восени 2021 року були настільки високими (в окремі місяці перевищували 7 млн тонн), що внутрішні переробники – насамперед виробники борошна та хліба – навіть вимагали «приборкати» зернотрейдерів та запровадити жорсткіші квоти на вивіз агропродукції.

Основний розрив у експортних показниках було закладено саме тоді – Україна в першій половині 2021/2022 маркетингового року (липень – грудень 2021) експортувала зернових та олійних культур на \$10 млрд, що на 56%, або на \$3,59 млрд, більше, ніж за аналогічний період 2020 року.

Зменшення посівних площ та вимушена економія на технологіях навесні погіршується вкрай несприятливими погодними умовами, що встановилися у червні. «Висока температура повітря та значний недобір опадів призвели до інтенсивної втрати вологи, особливо верхнього шару ґрунту. Посуха не лише сприяла погіршенню зволоження ґрунту, а й значно прискорила фазовий розвиток усіх сільськогосподарських культур – у західних областях стиглість озимих та ранніх ярих зернових культур настала на 2–3 тижні раніше за середні багаторічні терміни. Тобто новий урожай надійде на ринок раніше, ніж звичайно, і задовго до того, як може бути подолана проблема розблокування експорту.

Перспективи морського зернового експорту поки що несприятливі. За прогнозом Міністерства оборони Великобританії з посиланням на дані розвідки, цьогорічний експорт української агропродукції навряд чи складе понад 35% від загального обсягу 2021 року.

З метою стійкого розвитку національного виробництва в умовах вторгнення РФ стратегічно важливим завданням є забезпечення максимально повного використання потенціалу морських портів України у спосіб вжиття таких заходів:

1. Повідомити генеральному секретарю ООН Антоніо Гуттерішу, Президенту Турецької Республіки Реджепу Тайїпу Ердогану (як медіаторам Ініціативи), представникам країн Африки та азійського регіону, що залежать від постачань українського продовольства про неминучі ризики для спроможності України здійснювати повноцінне та відтворюване виробництво продовольства у необхідних обсягах через блокування збройними силами РФ надходження

імпортних постачань життєво важливих товарів до морських портів України, насамперед добрив та продуктів нафтоперероблення [3];

2. Запропонувати сторонам Ініціативи щодо безпечного транспортування зерна та продуктів харчування з українських портів розблокувати імпорт до України товарів морськими шляхами на умовах та із застереженнями, за якими здійснюється вивезення українського продовольства, що дасть змогу забезпечити у 2023 р. рівень виробництва харчової продукції, необхідний для запобігання загостренню проблеми голоду у світі.

3. Проінформувати ООН щодо численних випадків крадіжок українського зерна російськими загарбниками, спроб реалізувати його на світових ринках, умисного знищення загарбниками інфраструктури зберігання зернових культур та систематичних підпалів посівів, що загрожує суттєвим скороченням спроможності України постачати продовольчі товари на світові ринки у необхідних обсягах [3].

4. За допомогою представників профільних асоціацій, сільськогосподарських виробників, виробників промислової продукції та представників транспортного сектору скласти перелік сировини, матеріалів, обладнання та комплектуючих, імпорт яких морським шляхом є критично необхідним для забезпечення конкурентоспроможності та ефективності виробництва, а також перевезення продовольства з України протягом наступного маркетингового року з метою нарощування обсягів його експорту у 2023 р.

5. Здійснити кількісну оцінку втрат національних виробників сільськогосподарської продукції, промислових підприємств і підприємств транспортного сектору, які було завдано вимушеною зупинкою експортно-імпортних операцій морськими портами України через вторгнення РФ, зокрема через погіршення якості або псування зернових протягом періоду блокування, з метою отримання у майбутньому репарацій від держави-агресора.

Отже, Україна має великий потенціал та можливості для експорту зернових культур, однак доведеться докласти зусиль, аби вийти на рівень експорту минулих років. А потім і перевищити його, шляхом вдосконалення законодавчо-нормативної бази, яка відповідає міжнародним актам та нормам; впровадження новітніх технологій та інвестицій; вдосконалення логістики та розвитку інфраструктури, а саме відновлення зруйнованих, та побудова нових елеваторів та зернових терміналів.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. USDA UnitedStatesDepartmentofAgricultureForeignAgriculturalService. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://downloads.usda.library.cornell.edu/usdaemis/files/5q47rn72z/bk129k40x/ws85bq266/production.pdf>
3. Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/perspektyvy-vykorystannya-morskykh-korydoriv-bezpechnoho-eksportu-zerna>

УДК: 339.13:665.344.2

КОН'ЮНКТУРА СВІТОВОГО РИНКУ ОЛІЙНИХ ТА ПРОДУКТІВ ЇХ ПЕРЕРОБКИ

Побочій М.Ю., магістр,
Діброва Л.В., к.е.н., доцент, доцент
кафедри адміністративного
менеджменту та ЗЕД
*Національний університет біоресурсів і
природокористування України, Україна, Київ*

Олійні культури є важливою частиною економіки багатьох країн світу. Світовий ринок олійних культур представлений трьома основними культурами: соєю, ріпаком і соняшником. Зростання світових посівних площ і виробництва

олійних культур пов'язане з поліпшенням показників якості насіння, розширенням напрямків споживання і переробки в харчовій, тваринницькій та енергетичній промисловості [1, 71 ст.].

Соняшник є третьою за величиною серед виробництва олійних культур у світі, із загальною часткою майже 10%. Світове виробництво насіння соняшника здійснюється рядом країн-виробників, які суттєво не змінилися протягом останніх десятиліть - це Україна, росія, Туреччина, Аргентина, Європейський Союз та ряд інших країн.

За десять сезонів — з 2011/12 до 2021/22 МР — загальний обсяг торгівлі соняшником збільшився більш ніж у півтора рази. Результати світового виробництва соняшнику у 2021/22 МР показали рекордні результати за весь час — 57,2 млн т. Також, як і для світу, виробництво соняшнику стало абсолютним рекордом для України — 17,5 млн т або 31% від світового об'єму[2].

Згідно даних звітів USDA в 2022/23 МР обсяги світової торгівлі зменшаться через скорочення експорту соняшнику з України, росії та Казахстану, експорт насіння соняшнику з України очікується в обсязі 2,55 млн т, що на 13% менше за сезон 2020/21 [3].

У 2021/22 МР у світі збиральна площа склала 28,75 млн га, що на 7% більше попереднього сезону і найбільший результат приросту за останні 5 років. В Україні збиральна площа склала 7,1 млн га або 25% від загальної кількості у світі. За врожайністю Україна займає одну з провідних позицій з показником у 2,46 т/га, а у десятці виробників культури перше місце за Угорщиною — 2,81 т/га та друге за Францією — 2,76 т/га [4].

Україна та РФ до війни контролювали 77% глобального експорту соняшникової олії. За даними ННЦ Інститут аграрної економіки у 2021 році українські підприємства експортували 5,1 млн тонн олії, що на 26% менше від результату 2020 року. Українська рослинна олія та готові рослинні жири продаються на 155 зарубіжних ринках та експортуються 760 компаніями.

93% загального обсягу експорту олії постачають у чотири основні регіони: Європу, Південно-Східну Азію, Азію та Близький Схід. Ще 4% надходжень дає експорт олій до країн Африки [5].

В Україні внаслідок війни відбулося суттєве скорочення переробки соняшнику. Переробна галузь була заблокованою, і логістика залишається дуже вузьким місцем та не дає збільшити темпи переробки.

Соняшникова олія повністю залежить від експортних можливостей. Близько 90% виробленої в Україні олії експортувалося, і майже весь обсяг вивозився морським шляхом. У 2021/2022 маркетинговому році очікувався рекорд з виробництва та експорту олії, проте через блокаду чорноморських портів експорт з України практично зупинився. Через це запаси насіння соняшника в Україні в березні зросли майже у сім разів – до 1,9 млн тонн [6]. Проте ринок відновлюється з кожним місяцем. Обсяг виробництва та експорту олії збільшується, і якщо порти будуть працювати, то в новому сезоні потенціал її виробництва може скласти близько 5 млн т. Тобто якщо Україна втратила першість у виробництві соняшникової олії в світі, то за умов роботи портів лідерство в її експорті може бути збережене. Але якщо порти будуть заблоковані, показники експорту будуть нижчими і можуть стати мінімальними за останні 7-10 років.

Ріпак є однією з провідних глобальних олійних сільськогосподарських культур універсального продовольчого і технічного значення. Для агробізнесу ріпак є вигідною альтернативою соняшнику, а за ціною ця культура є досить рентабельною за умов висіву якісного насінневого матеріалу та дотримання технології вирощування.

За даними досліджень та аналізу інформації FAO, насіння ріпаку вирощують у майже 65 країнах на загальній площі близько 42 млн гектарів. Найбільше вирощують ріпаку в Канаді (8,3 млн га), Індії (7,5 млн га) та Китаї (6,8 млн га). Ці ж країни є також найбільшими виробниками ріпаку. Максимальна середня врожайність вирощування ріпаку становить в Ірландії (4,3 т/га), Чилі (4 т/га), Данії (3,8 т/га), Бельгії (3,7 т/га), Німеччині (3,7 т/га),

Швейцарії (3,6 т/га), Нідерландах (3,5 т/га). Значний попит на насіння ріпаку та сприятлива кон'юнктура світового ринку зумовили розширення його виробництва вітчизняним агробізнесом протягом останніх років [3].

Традиційно ріпак є однією з найбільш маржинальних та експортно-орієнтованих сільгоспкультур. За 2018–2021 рр. обсяги експорту насіння ріпаку на світовий аграрний ринок збільшилися до 2,67 млн тонн,

а виручка досягла 1,69 млрд доларів США. Питома вага відношення обсягу експорту насіння ріпаку до усього його виробництва в різні роки становила

85–97%. Серед іншого цьому сприяло підвищення експортної ціни на ріпак, яка зросла з 414,20 дол. США за тону у 2018 році до 633,12 дол. США — у 2021-му. Тобто високі світові ціни на ріпак стимулюють його виробництво.

Стабільному росту виробництва насіння ріпаку сприяє високий рівень рентабельності його вирощування, яка залежить від ціни реалізації та собівартості продукції. Внутрішні ціни на ріпак орієнтуються переважно на світові, які формуються на канадську канолу, торгівля якої здійснюється на товарній біржі.

Незважаючи на певну волатильність і мінливу кон'юнктуру ріпак нині, як і в попередні роки, має високу маржинально привабливу нішу у вітчизняному аграрному секторі завдяки стабільному попиту на світовому ринку та порівняно високим реалізаційним цінам. Указані чинники визначально впливають на внутрішній ринок і є передусім важливим орієнтиром для агробізнесу в бізнес-плануванні стратегії його розвитку.

Соя вже традиційно багато років входить до групи найпоширеніших сільськогосподарських культур світу. Основні географічні регіони, в яких сконцентровано 85% світового виробництва сої - це Бразилія, США, Аргентина та Китай. На світовий ринок надходить до 35-40% вирощеного врожаю, решта використовується в країнах-виробниках. Соя експортується з 53 країн, серед них найбільшими експортерами є США, Бразилія, Аргентина і Парагвай.

Протягом декількох сезонів поспіль торговий конфлікт між Китаєм та США був одним із головних факторів, що впливають на світовий ринок сої. Постійна двостороння «боротьба» митом між країни спричиняла коливання цін на світовому ринку.

За даними аналізу інформації Мінагрополітики, цьогорічні прогнози на урожай сої становлять близько 3,5 млн тонн. Водночас аналітики FAO-AMIS дають більш песимістичний прогноз — близько 2,6 млн тонн. З тим загальне внутрішнє використання сої цього сезону скоротиться до 3,81 млн тонн, тоді як на внутрішнє використання буде спрямовано майже 1,61 млн тонн, що на 16,6% більше проти минулого сезону.

Водночас експорт сої, за прогнозами, досить суттєво скоротиться з 1 млн до 0,8 млн тонн, що значно менше проти 1,47 млн тонн позаминулого маркетингового сезону. Це призведе до зростання кінцевих запасів сої на рівні 1,4 млн тонн, що є найвищим показником за багато років спостережень. Загалом це призведе до певного стримування росту цін на внутрішньому ринку наступного сезону та зростання її пропозиції.

Серед ефективних шляхів розв'язання проблеми можна, зокрема, виділити такий напрям, як збільшення обсягів переробки сої на олію та інші продукти, зокрема шрот. Ці продукти можна набагато довше зберігати й таким чином розширити наявні експортні можливості іншими напрямками збуту та шляхом логістики постачання на ринок — залізничного й автотранспортного. Крім того, це також додана вартість, якої нині бракує для покриття агробізнесу витрат і стимулювання його ефективного та інноваційного розвитку.

На аграрному ринку внутрішні ціни на сою є порівняно стабільними, бо існує як внутрішній, так і зовнішній високий попит на цю культуру. Проте на світовому аграрному ринку глобальна ціна на сою є досить високою — близько 624 дол./т станом на початок вересня 2022 року.

Загалом за останні 30 років ціна на сою досягала максимуму в понад 620 дол./т двічі — у 2012 році та 2022 році, тоді як в інші роки вона майже не

перевищувала 400–500 дол. Девальвації гривні лише частково розв’язували проблему зниження цін на сою внаслідок проблем із логістикою.

В останні роки ринок сої значно змінився. Незважаючи на провідні місця США, Аргентини, Бразилії в експорті сої, для країн Європейського союзу логістично більш вигідно закуповувати сою ближче. Таким чином з 2017 року основними імпортерами української сої, з дружніх країн, є Туреччина, Єгипет, Іран, Італія, які можуть закуповувати від 1,5 до 2,0 млн. т сої. В попередні роки в Україні валовий збір сої сягав 2,3 млн т. Тому, враховуючи вже існуючий ринок, значного перевиробництва сої досягти буде важко.

Воєнні дії та перекриття морських шляхів призвели до значної обмеженості ресурсних можливостей сільського господарства в Україні: зупинилось нормальне забезпечення підприємств добривами, засобами захисту та іншими препаратами для вирощування культур. В таких умовах перспективність вирощування сої стає більш значною, адже соя потребує значно менших затрат, ніж такі інтенсивні культури як кукурудза, соняшник, зернові, що потребують більшої кількості технологічних операцій, вищих затрат на системи удобрення та захисту [7].

Список використаних джерел

1. Чехова І. В. Основні тенденції розвитку ринку олійних культур в Україні / І.В. Чехова, С. А. Чехов. Продуктивність агропромислового виробництва. економічні науки. 2014. No 25. С. 71–78.
2. ТОП-10 країн виробників соняшнику у 2021/22 МР. URL: <https://latifundist.com/rating/top-10-krayin-virobnikiv-sonyashniku-2021-22-mr> (дата звернення: 29.09.2022).
3. Food and Agriculture Organization of the United Nations. URL: <https://www.fao.org/>.
4. Глобальний і внутрішній ринки ріпаку. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichni-hektar/item/24923-hlobalnyi-i-vnutrishnii-rynku-ripaku.html>] (дата звернення: 26.09.2022).

5. Олійні в умовах війни: посів, залишки, переробка, умови зберігання.
URL:<https://latifundist.com/spetsproekt/963-olijni-v-umovah-vijni-posiv-zalishki-pererobka-umovi-zberigannya> (дата звернення: 26.09.2022).
6. Війна в Україні викликала дефіцит соняшникової олії в світі. URL:
<https://forbes.ua/news/viyna-v-ukraini-viklikala-globalniy-defitsit-sonyashnikovoi-olii-tsini-na-inshi-roslinni-olii-strimko-zrostayut-wsj-06042022-5307> (дата звернення: 26.09.2022).
7. Чому соя може потиснути соняшник та кукурудзу. URL:
<https://agravery.com/uk/posts/show/arovij-klin-2022-comu-soa-moze-potisnuti-sonasnik-ta-kukurudzu> (дата звернення: 26.09.2022).

УДК: 339.56.055

Перспективи торгово-економічного співробітництва України та Туреччини

Колошнюк Д.В., студент,
Діброва Л.В., к.е.н., доцент, доцент
кафедри адміністративного
менеджменту та ЗЕД
*Національний університет біоресурсів і
природокористування України, Україна, Київ*

Розвиток зовнішньої торгівлі та залучення іноземних інвестицій є пріоритетними завданнями держави у контексті гострої необхідності відновлення та прискорення темпів економічного зростання в Україні після війни з російською федерацією. Відповідно до переліку перспективних країн для розвитку українського експорту (не включаючи країни ЄС), затвердженого Міністерством економічного розвитку та торгівлі України, третім найбільш перспективним ринком для нашої країни є Туреччина [1].

Це свідчить про наявність великого незадіяного потенціалу у сфері економічної співпраці, що і визначає актуальність теми дослідження. На сучасному етапі українсько-турецьких торгово-економічних відносин виникає необхідність визначити найефективніші напрямки співпраці у різних сферах та галузях економіки.

Серед багатьох напрямків міждержавного співробітництва чи не найважливішим є економічне співробітництво. Інтенсивність, стабільність та взаємовигідність зовнішньоекономічних зв'язків між країнами зумовлюють ефективні відносини й в інших сферах. Головними напрямками міждержавного економічного співробітництва є взаємна торгівля та інвестиційна кооперація.

За результатами 2021 року Туреччина посідає 3-тє місце серед країн світу за обсягом українського експорту та 5-тє місце за обсягом товарообігу з Україною (1-є місце серед країн Близькосхідного регіону). Динаміка торгово-економічного співробітництва України й Туреччини узагальнена в таблиці 1.

Таблиця 1

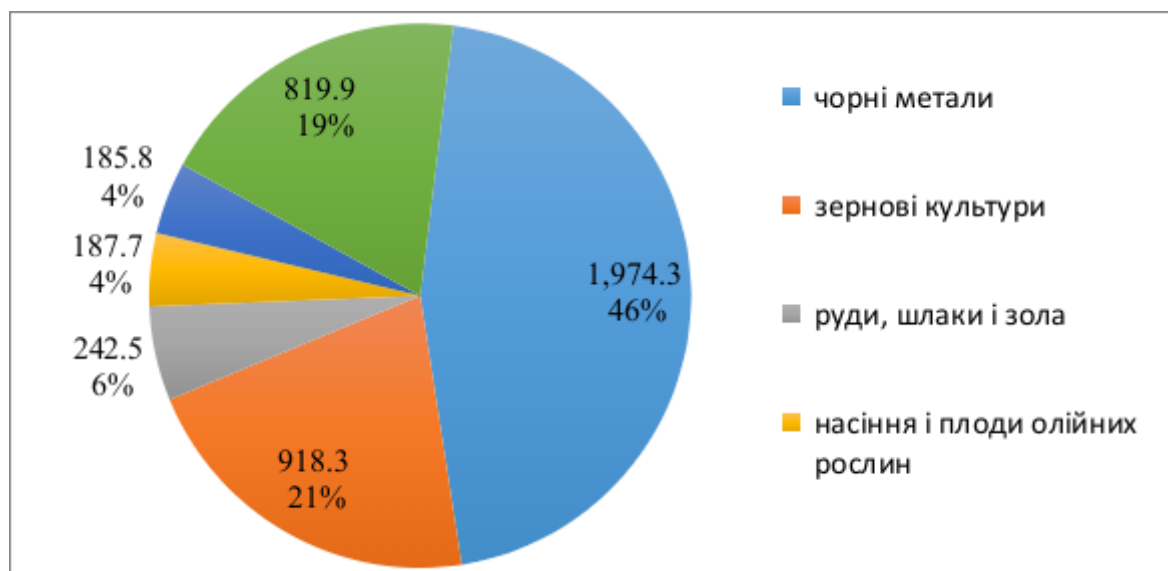
Динаміка торговельно-економічного співробітництва Туреччини з Україною

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Абсолютне відхилення	Темп приросту, %
Експорт до Туреччини, млрд. дол. США	2,35	2,62	2,44	4,10	1,75	74,47
Імпорт з Туреччини, млрд. дол. США	1,71	2,36	2,42	3,30	1,59	92,98
Сальдо торгівлі з Туреччиною, млрд. дол. США	0,64	0,26	0,02	0,80	0,16	25,00

Джерело: систематизовано автором з допомогою Офіційного сайту Державної Служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

За даними Державної служби статистики України, у 2021 році обсяг торгівлі товарами між Україною та Туреччиною склав 7,40 млрд. дол. США (52,5% порівняно з 2020 роком), експорт – 4,14 млрд. дол. США (70,0%), імпорт – 3,26 млрд. дол. США (34,8 %). Позитивне сальдо для України за результатами 2021 р. склало 882,37 млн. дол. США [2]. Основні товарні позиції експорту (див рис. 1) – чорні метали (46 %), зернові культури (21%), руди, шлаки, зола (6%).

Як, уже зазначалося вище, Україна є одним з основних експортерів зерна до Туреччини, зокрема, пшениці. Проте, внаслідок російської агресії призупинилася робота морських портів України, а це призвело до скорочення всіх експортно-імпортних операцій, в тому числі й до скорочення експорту української пшениці до 9 млн. т. За даними експертів «АПК-Інформ», обсяг постачання пшениці до Туреччини в період з липня по лютий цього року досяг 1,7 млн т, що більш ніж удвічі перевищує показник за аналогічний період попереднього року (655 тис. т). Крім того, показник експорту пшениці з України до Туреччини в поточному році значно перевищує обсяги відвантажень за останні 5 сезонів за аналогічний період [3].

Рис. 1. Структура експорту до Туреччини, млн. дол. США

Джерело: систематизовано автором на основі даних Офіційного сайту Державної Служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)

Потужного імпульсу розвитку зовнішньоекономічних зв'язків між Туреччиною та Україною може дати функціонування зони вільної торгівлі (ЗВТ). 3 лютого 2022 року під час проведення десятого засідання Стратегічної ради високого рівня між Україною та Турецькою Республікою сторони підписали

Угоду про вільну торгівлю між Урядом України та Урядом Турецької Республіки. Угода створює додаткові можливості для розвитку торговельних зв'язків завдяки преференційним умовам доступу до ринків товарів. Положення Угоди відповідають стандартам СОТ і зобов'язанням сторін в цій міжнародній організації, забезпечують поглиблення економічного співробітництва, зокрема лібералізації ринків товарів та послуг. Очікується, що створення ЗВТ повинно призвести до збільшення торговельного обороту між країнами до 10 млрд дол. США [4].

За даними Держмитниці, 2021 року товарообіг між Україною та Туреччиною зріс до 52%та склав \$7,38 млрд. Україна експортувала до Туреччини товарів на 4,14 млрд. дол., імпортувала на 3,23 млрд. дол. [5].

Нові умови торгівлі, які в разі ратифікації договору про ЗВТ парламентами країн, набудуть чинності з 1 січня 2023 року та відкриють для українського бізнесу нові можливості для експорту в Туреччину за нульовими ставками не лише сировини – зернових чи брукхту, але й відкриють перспективи для експорту понад 10 тисяч інших товарних позицій.

Українські виробники завдяки ЗВТ з Туреччиною отримають й непрямі зиски, серед яких – можливість реекспорту та безмитного продажу товарів, значна частина яких має турецьку складову, в інші країни, з якими у нас діє зона вільної торгівлі, зокрема до країн Європейського союзу [5].

Підписання Угоди про ЗВТ з Туреччиною є частиною загальної стратегії Мінекономіки з розширення присутності України на території Європейсько-Середземноморської зони вільної торгівлі як напрямку №1 для українського експорту [5].

За даними Національного банку України станом на 31.12.2021 Турецька Республіка інвестувала в економіку України \$ 297,7 млн. (інструменти участі в капіталі) [6].

Найбільший обсяг інвестицій з Турецької Республіки в Україну надійшов в сфері: оптової та роздрібної торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 105,5 млн. дол.; в операції з нерухомим майном – 83,2 млн. дол.; промисловість – 34,7 млн. дол.; в будівництво – 34,6 млн. дол.; транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність – 12,2 млн.; в діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – 4,4 млн. дол.; в професійну, наукову та технічну діяльність – 2,5 млн. дол.; в сільське, лісове та рибне господарство – 2,4 млн. дол. [6].

Зважаючи на сьогоднішнє співпраця України та Туреччини може посилитись за рахунок відкриття заводу Baykar Makina. Туреччина планує у майбутньому виробляти в Україні безпілотні винищувачі Bayraktar Kizilelma, а також безпілотники Bayraktar TB2 та Bayraktar Akinci. У цьому проєкті та проєкті Bayraktar Akinci компанія тісно співпрацює з Україною. Baykar розпочав будівництво фабрики в Україні, дослідницького центру та центру передового виробництва, де турецька компанія хоче виробляти всі системи. Не лише фюзеляж, але й електроніку, програмне забезпечення та все, що вона виробляє в Туреччині. У компанії вже є технічна інженерна команда, яка працює на підтримку України. Також у планах – зробити Україну виробничою базою [7].

Отже, зважаючи на все зазначене вище, можна зробити висновок, що Турецька Республіка є одним із ключових зовнішньоекономічних партнерів України. Щороку українські підприємства експортують на турецький ринок продукції на декілька млрд. дол. США. Торгівля з Туреччиною характеризується позитивним сальдо, сировинним експортом та незначним обсягом торгівлі послугами. Саме в цьому сегменті Україна має можливості для розширення торгово-економічної співпраці з Туреччиною. Окрім цього, покращення якості продукції, удосконалення виробництва та використання новітніх технологій представниками української підприємницької спільноти

дозволить суттєво збільшити обсяги експортних поставок і стати гідним та надійним партнером для Турецької Республіки.

Список використаних джерел

1. Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі 2017—2021 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства економіки України – 2017 – Режим доступу до ресурсу: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
2. Туреччина [Електронний ресурс] // Бізнес, експортний напрям – 2022 – Режим доступу до ресурсу: <https://export.gov.ua/country/111-turechchina>
3. Агродосьє: Туреччина [Електронний ресурс] // АПК-Інформ – 2022 – Режим доступу до ресурсу: <https://www.apk-inform.com/uk/exclusive/topic/1526722>
4. Президенти України та Туреччини доручили пришвидшити підготовку до підписання Угоди про зону вільної торгівлі між двома країнами. [Електронний ресурс] // Офіційне інтернет представництво Президента України – 2018 – Режим доступу до ресурсу: <https://www.president.gov.ua/news/prezidentiukrayini-ta-turechchini-doruchili-prishvidshiti-p-50814>
5. ЗВТ з Туреччиною: ризики та перспективи для України [Електронний ресурс] // LB. Ua. – 2022 – Режим доступу до ресурсу https://lb.ua/economics/2022/02/03/504598_zvt_z_turechchinyu_riziki.html
6. Статистика зовнішнього сектору [Електронний ресурс] // Офіційна сторінка Національного Банку України – 2022 – Режим доступу <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#3>
7. Компанія Baykar хоче виробляти в Україні безпілотні винищувачі Bayraktar Kizilelma [Електронний ресурс] // Фокус – 2022 – Режим доступу <https://focus.ua/uk/voennyenovosti/525198-kompaniya-baykar-hochet-proizvodit-v-ukraine-bespilotnye-istrebiteli-bayraktar-kizilelma>

УДК: 633.1:339.13

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЕКСПОРТУ УКРАЇНСЬКОЇ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ ДО ЄС В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ

Шептун Н.С., студентка,
Файчук О.М., к.е.н., доцент, доцент
кафедри адміністративного
менеджменту та ЗЕД
*Національний університет біоресурсів і
природокористування України, Україна, Київ*

Багато років український агропромисловий комплекс до повномасштабного вторгнення рфосідав провідні позиції серед експортерів світу. Повномасштабна війна стала справжнім випробуванням для аграріїв.

Вторгнення спричинило руйнування налагоджених роками процесів, логістичних ланцюгів. Багато посівних територій було заміновано, до частини немає доступу, знищено техніку та склади.

Країна-агресор спровокувала глобальну продовольчу кризу, але попри всі складнощі Україна продовжує виступати гарантом продовольчої безпеки в світі. За даними Українського клубу аграрного бізнесу, у серпні 2022 року Україні все-таки вдалося експортувати 4,6 млн т продукції АПК, що на 53% більше показника попереднього місяця. Це найбільші темпи зростання експорту з початку повномасштабної війни в Україні, коли російськими військами були заблоковані морські шляхи для здійснення експортних відвантажень. І саме часткове відновлення експорту через морські порти Одеської області в доповнення до альтернативних маршрутів дозволило досягти такого показника.

Щодо структури експорту даної продукції в серпні, то вона виглядала наступним чином:

- зернові культури: 2,6 млн т (кукурудза - 59%, пшениця - 34%, ячмінь - 7%). Приріст до показника минулого місяця: +53%;
  - олійні культури – 985,1 тис. т (ріпак - 68%, насіння соняшнику – 17%, соя - 15%). Приріст: +65%.
- макуха після вилучення рослинних олій – 317,7 тис. т (соняшникова - 90%, соєва - 10%). Приріст: +71% [2].

Найбільші обсяги приросту продемонстрували зернові культури, експорт яких за місяць збільшився більше ніж на 900 тис. т. Такий приріст було досягнуто завдяки розблокуванню морського шляху. В портах стояли судна, що вже були завантажені зерном і вирушили одразу після розблокування. Та й надалі експортували даним шляхом переважно зернові культури.

Також відчутний приріст експорту олійних культур. За серпень було додатково відвантажено понад 380 тис. т олійних культур. І в даному випадку головна заслуга ріпаку, збір врожаю якого закінчився в Україні. Ця культура, порівняно з іншими культурами, має високу вартість та підвищений попит на

неї в країнах ЄС. Саме тому рідше експортували альтернативними сухопутними шляхами, оскільки ціна на нього дозволяє покрити більш високу вартість логістики альтернативними шляхами в порівнянні з морським транспортом.

Звісно, не зважаючи на нашу героїчну боротьбу, перед Україною все ще стоїть незліченна кількість викликів, які потрібно подолати. Однак, ми спостерігаємо високий рівень підтримки з боку міжнародної спільноти, зацікавленої у відновленні України як одного зі світових гарантів продовольчої безпеки.

4–5 липня 2022 року у Швейцарії відбулась Міжнародна конференція з питань відновлення України присвячена проблемам української економіки. На конференції Прем'єр-міністром України Денисом Шмигалем було презентовано проєкт відбудови України, що передбачав бюджет \$750 млрд терміном 10 років [3]. У проєкті передбачено \$37 млрд для інвестицій у аграрний сектор. При цьому зазначено, що головними проблемами українського аграрного сектору є низький рівень переробки сільгосппродукції та залежність країни від "габаритного імпорту". Для подолання найбільш значущих проблем аграрного сектору України в умовах війни та в післявоєнний період необхідно здійснити наступне:

- трансформація та повноцінне забезпечення середовища для сталої економічної життєздатності всіх суб'єктів агропромислового сектору;
- забезпечення суб'єктів агропромислового сектору якісною наскрізною інфраструктурою: земля, зрошувальні та осушувальні системи, фінанси, транспорт та логістика, інженерні мережі;
- відновлення безпечного фізичного та екологічного стану земель;
- подолання корупційних практик та тіньового ринку земель і с/г продукції, покращення інвестиційного клімату;
- підвищення енергоефективності галузі за рахунок розвитку біоенергетики;
- досягнення оптимального рівня фізичної та економічної продовольчої безпеки;

- забезпечення стійкого зростання в умовах запровадження заходів, спрямованих на кліматичну нейтральність у рамках green deal;

- вчасне виконання зобов'язань України щодо гармонізації національного законодавства з законодавством ЄС в рамках угоди про Асоціацію.

Україна продовжує працювати над збільшенням спроможності експорту товарів аграрної продукції суходолом та морем, аби відновлювати торгівлю із міжнародними партнерами. Адже єдиний вихід - це знаходити альтернативи в існуючих умовах і попри війну підтримувати та стимулювати економіку України.

Список використаних джерел

1. Food and Agriculture Organization of the United Nations. URL: <https://www.fao.org>.
2. Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua>.
3. КМУ Урядовий портал. План відновлення України: освіта та наука, як фундамент розвитку людського потенціалу. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/plan-vidnovlennia-ukrainy-osvita-ta-nauka-iaк-fundamentrozvytku-liudskoho-potentsialu>.

УДК: 339:378.4](477-25)

TRANSFORMING THE FOREIGN ECONOMIC RELATIONS OF UKRAINE IN TERMS OF THE RUSSIAN WAR

Kamynina O.K., student,
Faichuk O.M., PhD in Economics, Associate Professor
at the Department of Administrative Management
and Foreign Economic Activity
*National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine, Kyiv*

Since 2014, support for liberal values and democracy has been growing in Ukraine, and the war is likely to catalyze this existing trend. For decades, as

exemplified by the ‘Euromaidan’ revolution of 2013 and 2014, many Ukrainians have sought a closer relationship with the EU. [4]

A 2017 Chatham House report argued that ‘...the Euromaidan revolution was, at its heart, a rejection of Ukraine’s corrupt system and a demand for the creation of an economy and society based on Western and European norms’. Support among Ukrainians for joining the EU was already high prior to the outbreak of war – with 72 per cent favoring EU membership in February 2021. But this has increased significantly since, reaching 89 per cent by May 2022. The government of President Volodymyr Zelensky officially requested EU membership in February 2022 and in June the European Commission formally recommended that Ukraine be granted candidate status. However, the chances of Ukraine acceding to the EU remain uncertain. Despite high-level support, there is still plenty of opposition within the EU to Ukraine joining.

Ukraine’s push for EU candidacy has also encouraged economic liberalization, as the country strives to meet the structural requirements for membership. The EU–Ukraine Association Agreement and the Deep Comprehensive Free Trade Agreement have increased trade between the EU and Ukraine, and are both structured to prepare Ukraine for future EU membership. The UK agreed its own Political, Free Trade and Strategic Partnership Agreement with Ukraine in 2020, which includes clauses encouraging economic liberalization measures.

As a financial services center of global importance, the UK could play a major role in financing the rebuilding of Ukraine during and after the war. This pro-Western outlook could make post-war Ukraine an attractive site for inward investment and trade, including from the UK. Before the conflict, Ukraine already had a burgeoning technology sector, and there is no reason why this could not grow as in other former Soviet countries like Estonia and Lithuania. [2]

Representatives of more than 40 countries and 16 international organizations decided to dedicate the conference in Lugano, Switzerland (4-5.07.2022) to plans for the reconstruction of Ukraine. In seven blocks, representatives of states and

organizations, such as the UN or the European Investment Bank, discussed how to organize the reconstruction of the country in the midst of the war. [3]

The cost of rebuilding Ukraine and its economy already reaches about 349 billion US dollars. This is stated in a new report prepared by the World Bank, the European Commission and the Ukrainian government. For more than six months since the beginning of the Russian invasion, Ukraine has undergone large-scale destruction. "The consequences of the invasion will be felt for several generations, because families were separated and displaced, the development of human potential was disrupted, cultural heritage was destroyed, and the positive trajectory of the development of the economy and the level of poverty changed to a negative one." [5]

The World Bank Board of Executive Directors today approved \$1.49 billion of additional financing for Ukraine under the Public Expenditures for Administrative Capacity Endurance in Ukraine Project. This new financing is part of the total support package of over \$4 billion that the World Bank is mobilizing. Nearly \$2 billion of this funding has been disbursed. [1]

The World Bank report emphasizes that despite the critical importance of a phased approach to reconstruction over several years, in the short term, Ukraine needs about \$105 billion to restore social infrastructure, including schools and hospitals, restore transportation links, and prepare for possible energy shortages this winter. "It is very important that Ukraine continues to receive support from the international community to ensure daily operational costs," says Bjerde. She adds that despite the inflationary pressure and the energy crisis, which caused economic problems all over the world, the governments of different countries united to support Ukraine. Anna Bjerde hopes that the report will help donors to find out which sectors of the Ukrainian economy need priority assistance. According to the vice-president of the World Bank, it is important to start the process of rebuilding the country now - despite the fact that the war is still going on. "Recovery and reconstruction will cost much more if we allow the destruction of the institutions that provide services," Bjerde added. "Supporting the country during the war prevents further deterioration of living standards and the consequences of poverty." [5]

The war had a negative impact on the development of Ukraine's economy, and it would be more appropriate to say that it stopped it completely. According to some forecasts, there will be not only economic recovery, but also growth. Thanks to the support from the EU and other partner countries, Ukraine receives material aid, which played a decisive role in maintaining the national economy and helping citizens during the Russian armed aggression

References

1. The World Bank [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2022/06/07/-world-bank-announces-additional-1-49-billion-financing-support-for-ukraine>
2. CHATHAM HOUSE [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.chathamhouse.org/2022/09/uk-trade-and-war-ukraine/ukraines-future-relationship-eu>
3. Deutsche Welle [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.dw.com/uk/konferentsiia-v-luhano-dopomoha-ukraini-na-roky-vpered/a-62371038>
4. [BTI Transformation index](https://bti-project.org/en/reports/country-report/UKR#pos21) [Electronic resource]. – Access mode: <https://bti-project.org/en/reports/country-report/UKR#pos21>
5. Deutsche Welle [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.dw.com/en/ukraine-reconstruction-may-cost-349-billion/a-63069130>

УДК: 339:378.4.477-25

ПРОБЛЕМИ ЕКСПОРТУ ВІТЧИЗНЯНОГО АГРОПРОДОВОЛЬСТВА ВНАСЛІДОК ВІЙНИ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

*Семенюк А.Г., студентка,
Файчук О. М., к.е. н., доцент
кафедри адміністративного менеджменту та ЗЕД,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, Україна, Київ*

У мирний час 75% зовнішньої торгівлі України проходило через порти. В умовах блокади морпортів українські компанії починають освоювати нові логістичні маршрути. Ряд компаній мають можливість перевозити продукцію автотранспортом, та не пов'язані цими обмеженнями, але перед ними стоять виклики доступу до палива, збільшенням цін на паливо та запчастини, не до кінця урегульоване законодавство перетину кордону водіями. Масові вантажі

українського експорту, такі як зернові, зараз активно використовують автоперевезення.

Однак, головне – це ціна питання для країни. Україна щодня втрачає \$170 млн через блокаду портів. За оцінками інвесткомпанії DragonCapital, у 2022 році ВВП України впаде на 30% за умови затяжної війни до кінця року, а за умови перемир'я та можливого відкриття портів – на 22-25%. Наразі 3 морські порти Одеса, Південний та Чорноморськ розблоковані і ситуація почала покращуватись.

Ситуація з портами пригнічує – наразі закрито багато портів України «Маріуполь», «Бердянськ», «Скадовськ», «Херсон», «Миколаївський морський торговельний порт», «Ніка-Тера» та ін. Які знаходяться на тимчасово окупованій території. Також Україна не може задіяти у річковій логістиці Дніпро, оскільки захоплено Каховський шлюз. Інші порти хоч і не окуповані, але судноплавство повністю блокуване військово-морським флотом РФ та мінною небезпекою.

Навіть повне завантаження працюючих дунайських портів – «Усть-Дунайський», «Ізмаїл» та «Рені» – не може вважатися виходом із ситуації. Хоча за підсумками квітня ці порти наростили перевалку вантажів майже вчетверо порівняно з лютим поточного року, їх потужності загалом невеликі (вони можуть забезпечити експорт чи імпорт обсягом трохи більше 10% від товарообігу мирного часу). Перевалка обмежена з європейського боку, а залізнична інфраструктура знаходиться під постійною ракетною загрозою з боку РФ, при цьому залізниця проведена тільки до портів «Рені» та «Ізмаїл». У Мінінфраструктури оцінюють потенціал зростання перевалки у дунайських портах до 1 млн т на місяць. Також проблемою цих портів є маленькі глибини, є можливість заходу тільки суден з маленькою осадкою (наприклад в п.Ізмаїл до 4 м. максимально) та нерозвинена портова інфраструктура для великих об'ємів товарообороту.

За даними Мінагрополітики, експорт української сільгосппродукції через країни ЄС, за будь-яких обставин не зможе перевищити 1,5 млн т на місяць,

тоді як до блокади українських морських портів військами РФ країна могла щомісяця перевалювати понад 5 млн т продукції.

Можливості «Укрзалізниці», щодо вивезення експортної продукції обмежені як фізичним браком прикордонної інфраструктури, так і бойовими діями – зокрема, ракетними ударами по залізничній інфраструктурі. Тому зараз середньодобове навантаження «Укрзалізниці» складає 40% від довоєнного рівня. При цьому на сьогодні «Укрзалізниця» не контролює 10% своєї інфраструктури. Головна складність для вивезення експорту полягає у різній ширині колії. В Європі ширина залізничної колії становить 1435 мм, тоді як в Україні – 1520 мм.

Одним із варіантів вирішення питання могла б стати перевалка української експортної продукції через порти країн Балтії. Однак туди ускладнено залізничну доставку через Польщу. У країнах Балтії колія 1520 мм, у Польщі на залізниці європейська колія, а це означає подвійне перевантаження товару з вагона у вагон шляхом, наприклад, до Естонії. Якщо розглядати варіант Румунії, то порт Констанца вже й так працює майже на повну потужність, там виникають затори, зростають логістичні витрати, а також у порту недостатня залізнична інфраструктура. Румунія намагається перекинути частину вантажообігу на порт Галац. Для цього починається ремонт залізничної лінії з шириною колії 1520 мм між селом Джурджулешть (Молдова) та портом Галац для перевезення вантажів з України та в країну. За рахунок цього маршруту Україна зможе відвантажувати та отримувати вантажі через Молдову та порт Галац. Також у Румунії є свій врожай і станом на серпень-вересень пріоритетом було відвантаження власної продукції ніж українських виробників.

Зрозуміло, що переважно Україна розраховує на Польщу. Можна покластись на потужності портів Гданськ, Щецин-Свиноуйсьце та Гдиня. Наразі Польща працює над створенням на кордоні з Україною "сухого порту" з метою збільшення пропускної спроможності для експорту української агропродукції.

Іншими словами, на офіційному рівні обговорюється здебільшого вивіз зернових, поки що можна констатувати, що до вирішення питання заміщення усіх «вимкнених» портових потужностей для вивезення української експортної продукції ще далеко. У поточних умовах більш важливим і швидким результатом стане вирішення широкого спектру проблем у галузі автоперевезень. Тобто пом'якшення державного або державно-бюрократичного контролю, побудови необхідної інфраструктури. Передбачення податкової преференції для перевізників, вирішення питання зелених коридорів на кордонах, максимальне спрощення бронювання водіїв в стислі терміни. Відсутність на період воєнного стану усіляких дозволів та всебічна підтримка державою усіх суб'єктів господарювання задіяних у перевезеннях.

Список використаних джерел

1. Військова логістика: проблеми українського експорту залишаються невирішеними [Електронний ресурс.] <https://gmk.center/posts/voennaya-logistika-problemy-ukrainskogo-eksporta-ostajutsya-nereshennymi/amp/>
2. Порти України, Український експорт збільшився на третину у вересні завдяки розблокуванню портів [Електронний ресурс.] <https://ports.ua/ukra%d1%97nskiy-eksport-zbilshivsya-na-tretinu-u-veresni-zavdyaki-rozblokuvannyu-portiv/>
3. Морпорти [Електронний ресурс.] <https://logist.fm/tags/morport>

UDC: 334:614.2

IMPROVEMENT OF THE QUALITY MANAGEMENT SYSTEM IN A HEALTHCARE INSTITUTION

Khmelnov D.V. student,
Mishchenko I.A., Ph.D., Associate Professor
Department of Administrative Management and
Foreign Economic Activity,
*National University of Life and Environmental Sciences
of Ukraine, Ukraine, Kyiv*

The development of medicine is one of the main indicators of the country's sustainable development. Other areas of activity cannot fully develop if the health

care system is at a low level. Without an effective fight against epidemics and protection of the population from diseases, people will not be able to be particularly interested in secondary needs, if the need to preserve health is in the first place. With the spread of market mechanisms in the post-Soviet economic systems, the implementation of effective management tools for social institutions is becoming more and more relevant. This issue is very sensitive in medicine.

The study of enterprise management is highlighted in the scientific works of many domestic and foreign scientists, certain features of management in the health care system are reflected in the works of Adam Smith, Thomas Robert Malthus, Karl Marx, John Maynard Keynes, David Ricardo, Wesley Claire Mitchell, Joana Robinson, etc. . However, additional research, detailing and disclosure of modern features of management of health care institutions in the conditions of reforming the medical sphere of Ukraine are necessary.

In view of the specified features and problems in the system of formation of the modern medical field and management of health care facilities, it is advisable to improve the management system of health care facilities on an innovative basis, which is the main goal of this study.

The specifics of doing business in the field of health care require a special approach given the specifics of the product put on the market, a medical service. The social significance of the medical business dictates the use of special management and marketing methods. Every year, the sector of commercial medical services is steadily growing in the country, and the population is increasingly adapting to their payment. However, the mentality of a large part of the population still does not allow to accept paid medicine as a fact.

It should be understood that the result of innovative activities in health care is the development of medical technologies, scientific research and best practices aimed at obtaining a qualitatively new idea of improvement, treatment, process management

in the medical field, obtaining new medical products, technologies or services that have competitive advantages.

The innovation process in health care is a sequential chain of events, as a result of which the innovation is transformed from an idea into a specific product, technology or service and is spread in practical use to achieve general medical goals. Innovations relate not only to the provision of medical services, but also to the organization of teamwork, which is why there is a need to reengineer the processes of functioning of a medical institution [3]. One of the promising approaches to the management of health care organizations should be considered process-oriented. Management based on it expands its boundaries and includes additional onestask: the reengineering of medical business processes can be carried out successfully only when the necessary conditions are previously created and there are no problems related to the human factor; preservation of their individuality by narrowly professional associations; lack of management awareness of a wide range of available alternatives and insufficient financial resources make it difficult to spread client-oriented modern process technologies; opportunities for innovation and radical change are provided by choosing appropriate combinations of new information technologies with which only a few clinics are fully familiar; methodological aspects of modeling business processes must meet the requirements of strategic management, take into account the specific features of each specific institution and be based on the principles of project management, such as teamwork, a systematic approach, process approach, quality management system, system of balanced indicators and the principle of continuous improvement. At each functional level, in each department of the institution, managers should set their own goals and fix their performance criteria, which, unfortunately, has not yet been done in many health care institutions. Insufficient clarity in the vision of the essence of activity often prevents the management of a medical institution from identifying key goals, forming a hierarchy of priorities, and planning the development of services and related services. not yet

done in many healthcare institutions. Insufficient clarity in the vision of the essence of activity often prevents the management of a medical institution from identifying key goals, forming a hierarchy of priorities, and planning the development of services and related services. not yet done in many healthcare institutions. Insufficient clarity in the vision of the essence of activity often prevents the management of a medical institution from identifying key goals, forming a hierarchy of priorities, and planning the development of services and related services.

The application of business process-oriented management in the medical sector not only makes it possible to overcome pressing problems, but also opens up new prospects for development. However, the implementation of technologies of such a plan in health care institutions is complicated by a number of factors that prevent the widespread implementation of a process approach to management, in particular, the reluctance of employees to go beyond their narrow specialization. Problems arising in the course of reengineering can be solved by focusing on meeting the needs of the patient and medical staff. Many medical institutions lack the resources needed to develop qualitatively new work models, and as a result, out of necessity rather than conviction, prefer continuous improvement technology to business process reengineering.

Management of commercial health care institutions is more flexible compared to public ones, given the lack of accountability to funding bodies. Today, private medical institutions are a strong competitor to the public sector due to the ability to provide not only high quality services, but also high service.

The innovative process in health care is the key to the effective functioning of health care institutions, the achievement of general medical goals and the provision of timely assistance to sick people. The study showed that the innovative process requires the use of a process-oriented approach in the management of health care organizations, which will contribute not only to overcoming urgent problems, but also to open new prospects for development.

References

1. Zinchenko O.A., Ponomarenko L.R. Peculiarities of project management in healthcare institutions. *Market infrastructure*. 2018. No. 18. P. 123–126.
2. Lepsky V.V. The concept of reforming the medical industry using a project approach. *Bulletin of NTU "KhPI"*. 2016. No. 2(1174). P. 101–112.
4. Petrukh O.A. Innovative development of the sphere of health care of Ukraine. *Economy and the state*. 2018. No. 11. P. 107–111.

UDC: 339:378.4.477

FOOD SECURITY IN IRAN AND MIDDLE EAST IN TERMS OF RUSSIAN INVASION TO UKRAINE

Ahoukhash Mehdi, student,
Faichuk O.M., PhD in Economics, Associate Professor
at the Department of Administrative Management
and Foreign Economic Activity
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
Ukraine, Kyiv

Iran is located in the dry belt of the world, counts among the driest of countries, with an average rainfall of only 250mm per year. In spite of it's nearly 165 million hectares of land, only about 50 million of it is arable, with just 18 million hectares used for farming. As drought and other repercussions of climate change strain Iran's agriculture, leading occasionally to unrest, the sector is also struggling with a growing population and decades of unsustainable socio-economic development and mismanagement [1].

Confronting a situation that has steadily deteriorated over the past, Iranian authorities have turned to trans-territorial farming as part of their alternative strategy to achieve food security and buy time for soil and water restoration. Iran announced this month that its Latin American ally, Venezuela, had offered it one million hectares of land for cross-country farming. It was reported that Russia had also

offered 100,000 hectares of land, in an indication that Tehran is pursuing its plans in various countries. The idea of cross-country farming surfaced in Iran more than two decades ago, but officials started implementing serious measures only in 2016 as part of their strategy to secure food supplies for the country's 85 million population.

Tehran, which, between 2004 and 2017 celebrated its self-sufficiency in strategic products like wheat, and even exported part of its wheat surplus in 2017, now needs to buy a record eight million tonnes of wheat in the current season to make up for shortfalls. Iran produces agricultural products weighing around 133 million tonnes per year, but it also imports a large amount. Last year, it imported over 28 million tonnes of agricultural products, mainly wheat and corn [1].

Tehran is alarmed by global food security concerns and rising prices, driven partly by the coronavirus pandemic and now by Russia's war on Ukraine.

In the current fiscal year, March 2022-2023, the government is required to prioritize its purchases from Iranian companies active in trans-territorial cultivation for agricultural and livestock imports. "The government has given priority to the import of agricultural crops cultivated in foreign countries rather than crops simply imported by traders," the head of the agriculture ministry programme Farming Beyond Borders

Furthermore, the Middle East and Africa have some of the highest levels of food insecurity in the world, according to a new global report.

Findings from the Global Food Security Q2 2022 report by Deep Knowledge Analytics showed that Yemen and Syria are in the midst of food crises fuelled by war. On top of the conflict, climate change and water shortages are affecting Algeria, Iraq, and Yemen too, limiting the availability of resources needed for food production and development of agriculture. Of the 171 countries evaluated, Syria and Yemen were among the lowest scoring, ranking 148th and 160th, respectively. Central Africa remains the most food scarce region. The report assessed the drivers of food insecurity focusing on key trends, including food dependency, inflation, and policy

developments. It said the Mena region will remain one of the most "import-dependent regions in the world", with about 50 per cent of its food imported [2].

However, some progress in the field of agri-food technology is being made in countries such as the UAE and Israel.

The UAE ranked first among Arab countries in the Food System and Economic Resilience section, ranking 19th globally and beating Austria, Switzerland and the UK. Overall, the UAE ranked 26th globally in the Index with a score of 7.07 out of 10 [3].

References

1. <https://www.fao.org/countryprofiles/index/en/?iso3=IRN>
2. Deep Knowledge Analysis Global Food Security Q2 2022
3. <https://www.thenationalnews.com/uae/environment/2022/07/27/middle-east-and-africa-has-highest-levels-of-food-insecurity/#:~:text=The%20Middle%20East%20and%20Africa,food%20crises%20fuelled%20by%20war.>

UDC: 331.101.3:658

STAFF MOTIVATION AS A FACTOR OF INCREASING MANAGEMENT EFFICIENCY

Melnyk Yu.V. student
Mishchenko I.A., Ph.D., Associate Professor
department of administrative management and
foreign economic activity,
*National University of Life and Environmental Sciences
nature management of Ukraine, m. Kyiv, Ukraine*

On the way to the implementation of the strategic course for European integration announced in Ukraine, which was enshrined in the Constitution of Ukraine, the implementation of the guarantees of the protection of human and citizen

rights and freedoms declared in the norms of national and international law, the priority is to ensure the economic potential, on which the competitiveness of domestic enterprises depends. Increasing the competitiveness of products requires the development of methodical approaches to the formation of an enterprise development strategy based on internal planning and management methods.

In today's conditions of economic instability, many enterprises of Ukraine are in a state of crisis, and not all managers manage to cope with this situation, not everyone has the set of tools that would help him in this. The transformation of market relations requires the manager to develop strategic goals for the development of the enterprise in order to ensure a stable competitive position on the market and obtain profits in the future.

The effectiveness of the activity of any enterprise or organization, its profitability and profitableness are determined by the appropriate attitude of the management towards the workforce, the development of an effective motivational model that encourages employees to work more productively and realize their creative potential. Successful implementation of strategic and tactical tasks of the enterprise is possible only with the appropriate motivation of its personnel. Various motives, needs, incentives and goals exert a significant influence on the activity of employees in the work process. It is important to develop such a motivational mechanism that would direct the activities of employees to the final result in accordance with the set goal. Motivation, providing material reward in the form of wages, use of various types of labor and social benefits,

Motivation is a complex process that manifests itself in the creation of a system of conditions or motives that influence human behavior, direct it in the direction required for the organization, regulate the intensity of its activity, encourage conscientiousness, persistence, and diligence to achieve certain goals. Motivation of employees as a guarantee of effective activity of domestic enterprises is of fundamental importance today, as it ensures their competitiveness, long-term profitability, high rates of development, and stimulates employees to achieve their goals.

In view of this, the problem of labor motivation becomes important, the search for scientific approaches to solving practical problems related to the characteristics of technologies of motivation and labor stimulation at enterprises is considered urgent.

The study of the problems of strategic management, theory and practice of motivation and stimulation of personnel work has received considerable attention in the works of many domestic and foreign scientists, in particular V. Abramov, K. Alderfer, A. S. Afonin, S. Bandur, G. Becker.

These and other scientists made a significant contribution to the development of the researched issues, however, due to constant changes in the economic and political spheres of our country, modern technologies of motivation and stimulation of labor require constant improvement. Scientists have different interpretations of the main concepts that underlie the motivation process, discuss concepts and models of personnel motivation that can be used over a long period of time, develop an effective motivational mechanism that would meet modern conditions.

Therefore, today there is a need to develop innovative approaches to personnel motivation. The relevance of the problem of motivation of employees determined the choice of the research topic.

Achieving effective management of a person involves understanding his motivation - a set of motives, incentives or internal and external factors, as a process of motivating a person to certain actions.

Investigating the evolution of the concept of motivation, we found out that the development of motivation theories has an evolutionary nature, they perform both a scientific and cognitive function, and a practical function, they are effectively used in solving the tasks of motivating a person to work effectively.

The analysis of approaches to defining the concepts of "stimulation" and "motivation" made it possible to group different interpretations and express one's opinion regarding their definition.

Motivation is the process of motivating oneself and others to act in order to achieve personal and organizational goals. Motives of labor activity in modern conditions are more complex and difficult to influence than in the past.

Staff motivation is the creation of favorable conditions and incentives that encourage employees to work with greater dedication, with a focus on quality and results.

Stimulation, as a means by which motivation is carried out, is primarily based on material means of reward, encouragement and sanctions, which are wages. Uncertainty with wages, the use of insufficiently flexible wage systems lead to a whole series of problems related to the dissatisfaction of the main part of employees, staff turnover, and the growth of conflict situations. The search for ways to increase the efficiency of labor stimulation gives the enterprise a full range of actions and shows the enterprise's personnel its importance and significance.

References:

1. Kolesnik T. V. Modern approaches to the application of employee motivation and stimulation. Law and security. 2015. № 3 (58). P. 114–120.
2. Chernyshov A.V. Motivation and stimulation of work in the personnel management system of the enterprise. A young scientist. 2016. №6 (33). P. 141–145.
3. Ovsyuk N.V. Motivation and stimulation of work: the essence of concepts and their reflection in accounting. Innovative economy. 2014. № 4 (53). P. 314–318.

УДК 631.164.23

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Пилипенко Д.О. студент
Діброва Л.В. к.е.н., доцент кафедри
адміністративного менеджменту та ЗЕД,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, Україна, Київ

Щороку вироблення органічної продукції в Україні зростає. Значну частку вирощеного орієнтовано на експорт. Але й на внутрішньому ринку України попит збільшується. З'являються нові виробники й набирає

популярності органічний напрям як перспектива до виробництва продукту з більшою доданою вартістю.

Значний вплив на глобальний й зокрема внутрішній ринок України мали так звана «Коронакриза» 2020–2021 року та повномасштабне вторгнення російської федерації на територію нашої суверенної держави. Дана доповідь має на меті проаналізувати спричинені зміни та розкрити можливі перспективи розвитку українського ринку органічних продуктів.

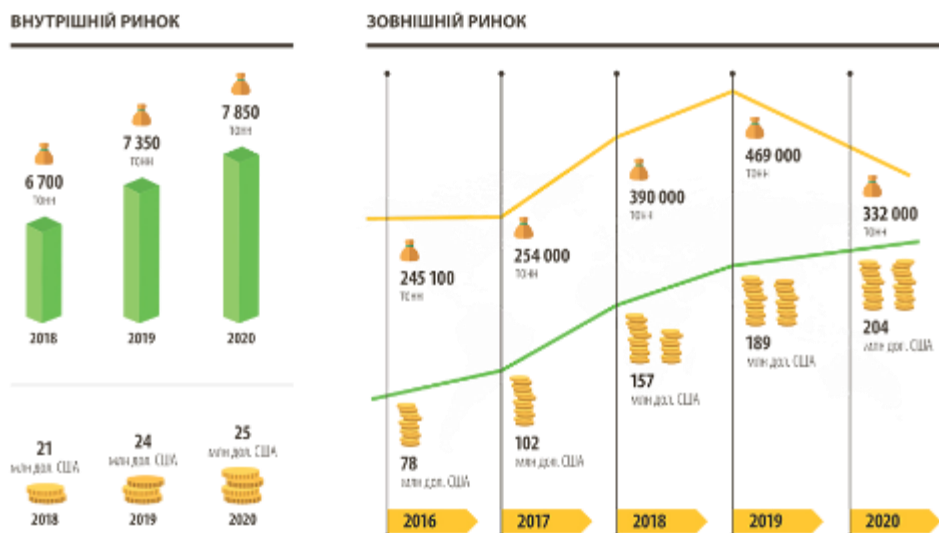
Оцінюючи вплив пандемії на розвиток ринку можна зазначити, що окрім негативних чинників, таких як:

- Підвищення цін на с/г техніку, мінеральні добрива, ЗЗР.
- Втрата каналів збуту та тимчасове закриття ринків.
- Погіршення та удорожчання логістичних ланцюгів
- Збільшення тривалості проведення аналізів та ускладнення процесу сюрвейювання
- Затримка процесу сертифікації підприємства.
- Закриття компаній на фоні фінансових складнощів
- Необхідність працювати через онлайн ресурси та додатки.

були наступні позитивні тенденції та зміни на ринку органічних продуктів:

- Збільшення цін, що дало змогу частково компенсувати втрату обсягів збуту
- Зростання попиту на органічну продукцію на фоні тенденцій до здорового способу життя
- Збільшення збуту на внутрішньому ринку
- Зростаюча увага влади до сфери зі збільшеною доданою вартістю
- Прискорена діджиталізація збуту та виробництва
- Спрощення систем контролю переміщення продукції

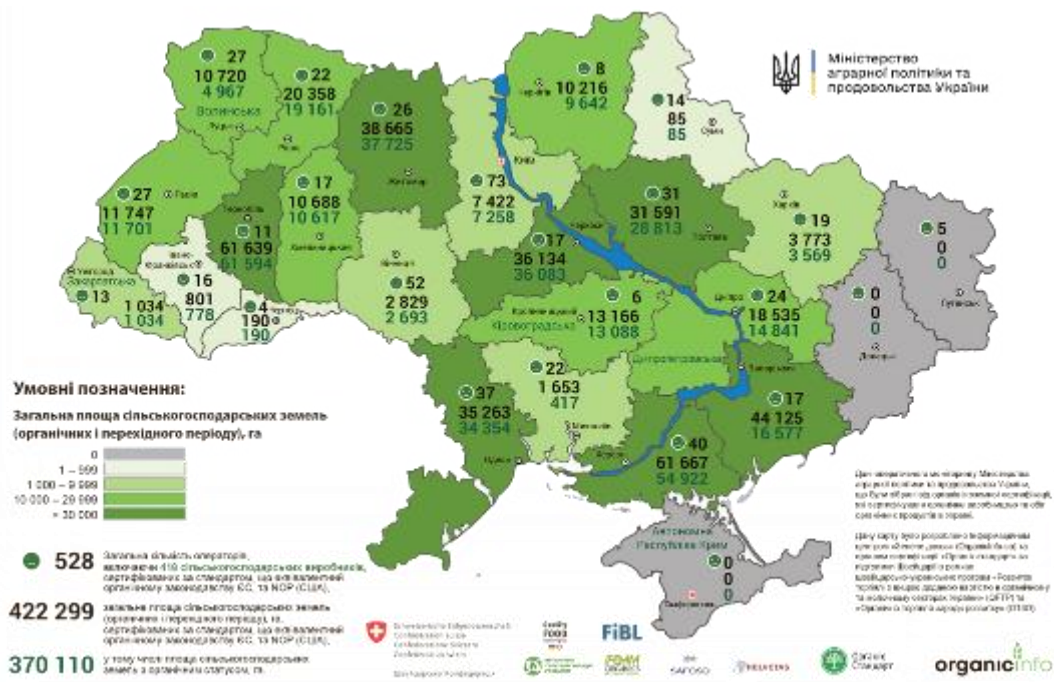

Незважаючи на значне підвищення витрат на виробництво у порівнянні з попередніми роками український виробник не втратив прибутків й за рахунок підвищеного попиту й ціни зміг компенсувати зменшення обсягів експорту органічної продукції. Також, у зв'язку з тимчасовою втратою каналів збуту, було збільшено збут на внутрішньому ринку. Фактичну зміну ринку описує наступний графік:

Графік 1. Продажі органічної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках 2016-2020 роки [1].

Починаючи з 24 лютого 2022 року у зв'язку з нападом російської федерації для українського аграрного сектору й зокрема для органічного виробництва почалась нова криза, що спричинила значну шкоду органічним підприємствам й деякі з них були змушені реалізовувати продукцію за ціною конвенційних товарів або ж взагалі заявити про банкрутство.

До

вторгнення український органічний сектор май оди́н з найкращих потенціалів розвитку. У 2021 році було експортовано 260 тисяч тон продукції на загальну суму в 220 мільйонів доларів США, також Україна посіла четверте місце щодо обсягів експорту органічних продуктів до країн Європейського Союзу. Тоді розподіл органічних земель виглядав наступним чином:

Зображення 1. Органічна карта України станом на 31.12.2021 року [2].

Саме у 2021 році українська влада прийняла «Національну економічну стратегію на період до 2030 року», де визначила, що потрібно наростити кількість сільськогосподарських площ зайнятих під органічне виробництво до 3%, що становить майже 1,3 мільйони гектар та наростити обсяги експорту до 1 мільярду доларів США [3].

Нова криза мала наступні наслідки для органічного сектору (станом на липень 2022):

- 30% операторів припинили впровадження органічного виробництва
- 1/5 органічних земель опинилась під окупацією
- 60% операторів очікують проблеми з прибутковістю або банкрутство

При цьому на виробничі процеси найбільше вплинули наступні фактори:

- загальна безпекова ситуація (74%)
- доступ до фінансових ресурсів (72%)
- зруйнована інфраструктура (65%)
- відсутність достатньої кількості паливних матеріалів (79%) [4].

Російське вторгнення стало причиною наступних негативних змін в органічному землеробстві:

- зламани ланцюги постачання,
- пошкоджену транспортну інфраструктуру
- ускладнений доступ до лабораторій
- збільшення витрат на логістику
- втрата врожаю

При цьому відбулись наступні позитивні зміни:

- Була повністю завершена посівна кампанія
- Розглядаються альтернативні шляхи перевезення продукції закордон
- Експорт органічних продуктів поступово відновлюється
- Європейський Союз скасував імпорتنі тарифи та квоти для України та зняв додаткові заходи контролю для органічних продуктів українського походження до кінця 2022 року
- Створено програми для фінансової підтримки органічного сектору
- Забезпечено можливість віддаленої інспекції органічних підприємства міжнародними органами контролю

Загалом змінилась і логіка експорту органічної продукції, до початку військових дій найбільше використовувався автомобільний транспорт, що дало змогу забезпечити перші постачання до країн ЄС в умовах військового стану але головними недоліками стало:

- Недостатність та підвищена вартість пального
- Пропускні та контрольні пункти на шляхах

- Недостатня кількість водіїв у зв'язку з воєнним станом
- Низька вантажопідйомність в умовах збільшеного попиту

Згодом обсяги перевезень органічної продукції автомобільними шляхами впали з 70% до 45%, натомість почали використовувати залізничний транспорт який до війни перевозив лиш 10%, а під час почав відповідати майже за 30% всього органічного експорту [5]. Виробники намагались вивезти якомога більший об'єм до країн Прибалтики контролюючи при цьому ризики контамінації та недостачу вагонів.

Надзвичайну допомогу в цьому надали закордонні партнери які фінансово підтримували українського виробника з метою уникнення продовольчої кризи на світовому ринку.

<p>1. Програма USAID з аграрного і сільського розвитку (АГРО)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Розвиток м'якої господарств, що працюють на продовольчу безпеку в Україні з виробництва, післязбиральної підготовки, переробки • 500-800 тис. грн. • ММСП – приватні виробничі кооперативи • Актуально до: 23.11.2023 року 	<p>2. Програма «Підтримка органічного сектору в Україні»</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сприяння розвитку органічного ринку та зростання торгівлі українською органічною продукцією на внутрішньому і зовнішньому ринках. • До 5 тис. дол. США в гривнявому еквіваленті • Мікро, мали та середні підприємства, експортери органічного ринку • Актуально до: 24.09.2023 року 	<p>3. Компенсація за працевлаштування ВПО</p> <ul style="list-style-type: none"> • компенсація роботодавцю витрат на оплату праці за новим працевлаштуванню ВПО особу після виходу з процедури банкрутства • 6 500 за кожен працевлаштуваний внутрішньо переміщену особу. • суб'єкт господарювання, що працевлаштував внутрішньо переміщену особу із заробітковою платою не менше мінімальної • Завши приймається на постійній основі.
<p>4. Програма USAID «Конкурентноспроможна економіка України»</p> <ul style="list-style-type: none"> • Підтримка безперервності та відновлення бізнесу, зокрема із переміщенням або відновленням бізнесу в умовах війни • Від 500 000 до 1,2 млн гривень. • Українські фізичні особи-підприємці та приватні підприємства. • Актуально до: 24.07.2023 року. 	<p>5. Проект «Німецько-українська співпраця в галузі органічного сільського господарства»</p> <ul style="list-style-type: none"> • до 5000 євро. В особливих випадках Комісія може ухвалити рішення про надання додаткових коштів. • Актуально до: 11.08.2023 року (загальна сума лібрацій коштів: майже 300 тисяч євро). 	<p>6. Грантова програма розвитку малого та мікропідприємництва</p> <ul style="list-style-type: none"> • Підтримка переміщеного бізнесу із території, підлягає постражданим від воєнних дій • Від 5 000 до 15 000 євро • Зміцнення мікро- та малих підприємств • Актуально до: 11.11.2023 року.

Загалом експортери та виробники мали доступ до наступних грантів в умовах воєнного стану:

Зображення 2. Грантова підтримка українського органічного виробника [6].

Покращення умов аграрної сфери закладено і в проект Плану відновлення України:

- Сприяння переходу агропродовольчого сектору до "зеленого" зростання
- Підготовлено стратегію та план дій щодо адаптації агропродовольчого сектору у відповідність із Зеленою угодою ЄС; Аграрні розписки та інше законодавство адаптовано для зниження витрат на моніторинг, звітність

та верифікацію викидів ПГ; Не менш як 60% фермерів мають доступ до карт ґрунтів, необхідних для точного землеробства; технології землеробства з урахуванням вплив на клімат (тобто технології no-till або мінімальна обробка земель, точне землеробство, органічні добрива тощо) будуть запроваджені на 40% орних земель до 2030 року.

- Економічний ефект буде досягнуто за рахунок зниження нестабільності сільськогосподарського виробництва через зміну клімату, додаткових інвестиційних ресурсів для фермерів та підтримки/розширення доступу до ринку із посиленими екологічними вимогами [7].

З боку держави надходить наступна підтримка:

- Державна підтримка: Кредитна програма для експортерів
- Максимальний ліміт заборгованості не більше 20 000 000 гривень (в еквіваленті);
- Термін кредиту до 12 місяців (1 року);
- Повинен бути українським експортером;
- Термін реєстрації як суб'єкта господарювання перевищує 12 місяців;
- Має досвід зовнішньоекономічної діяльності;
- Клас кредитного ризику відповідно до вимог Постанови НБУ № 351:
- позичальника-юридичної особи – не гірший, ніж «б»,
- позичальника-фізичної особи підприємця – не гірший, ніж «2»;
- Програма доступних кредитів 5-7-9% [8].

З травня 2021 року реалізовується проект Дія.Бізнес з метою підтримки українських експортерів, покращення освіченості та пошуку нових партнерів.

Список використаних джерел

1. Продажі органічної продукції за 2016-2020 рр. - Organicinfo.ua. Organicinfo.ua. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/sales-of-ua-organic-products-2016-2020/> (дата звернення: 04.10.2022).

2. Органічна карта України 2021 - Organicinfo.ua. Organicinfo.ua. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/organic-map-of-ukraine-2021/> (дата звернення: 04.10.2022).
3. У 2020 році кількість органічних площ і виробників в Україні зменшилася. Пропозиція - Головний журнал з питань агробізнесу. URL: <https://propozitsiya.com/ua/u-2020-roci-kilkist-organichnyh-ploshch-i-vyrobnykiv-v-ukrayini-zmenshylasya> (дата звернення: 05.10.2022).
4. Прес-реліз щодо ситуації в органічному секторі України (станом на липень 2022 р.) - Organic initiative. Organic initiative. URL: <https://organicinitiative.org.ua/news/biofach-release/> (дата звернення: 05.10.2022).
5. Organic Export During the War. NEWP. URL: <https://imp.export.gov.ua/event/395-organic-export-during-the-war> (дата звернення: 05.10.2022).
6. Грантовий дайджест для бізнесу!. Снятинська міська територіальна громада - вітаємо на офіційному веб-сайті. URL: <https://snyatyn-rada.gov.ua/news/1662011692/> (дата звернення: 05.10.2022).
7. Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Матеріали робочої групи «Нова аграрна політика». <https://www.kmu.gov.ua/>. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/new-agrarian-policy.pdf> (дата звернення: 05.10.2022).
8. Маркетплейс фінансових можливостей для бізнесу. Дія.Бізнес - Головна сторінка. URL: <https://business.dia.gov.ua/marketplace/finansuvanna/credits#marketplace> (дата звернення: 05.10.2022).

UDC: 338.432: 339.137

ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF MANAGEMENT OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF THE ENTERPRISE AND WAYS OF ITS IMPROVEMENT

Dubina K.I., student,
Mishchenko I.A., Ph.D., Associate Professor
Department of Administrative Management and
Foreign Economic Activity,
*National University of Life and Environmental Sciences
of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

Foreign trade in goods and services is part of international trade and is a specific form of exchange of goods and services between sellers and buyers of different countries. Foreign trade consists of exports and imports. The excess of exports over imports means that the state has an active trade balance. The excess of imports over exports means a passive trade balance. An active trade balance is a

positive aspect of a country's foreign economic activity. However, it is not always an indicator of its economic well-being. [1]

Through foreign trade, the national economy interacts with the economies of other countries. At the same time, it is the main channel through which the world market through international value, world prices affects national production, dictating competitive technical and economic parameters of production, cost levels, quality standards. [2]

At the present stage, the extraordinary dynamism of foreign trade is largely due to the development of specialization and cooperation of production on an international scale, the abolition of many restrictions on international trade, the high rate of development of "newly industrialized countries". [3]

The foreign economic activity of the enterprise is a part of its general activity, which is defined as a set of production and economic, organizational and economic and operational and commercial functions of the enterprise in accordance with foreign economic relations of the state. directions, forms and methods of which are generalized in accordance with the production process in accordance with the goals and objectives of the enterprise for its operation and development. [4]

The organizational structure of foreign trade management is determined by the purpose and tasks that it is designed to solve. Its goal is to maximize long-term profits through effective participation in international business. At industrial enterprises actively involved in foreign economic activity, the foreign trade apparatus functions mainly in two forms: as part of the internal production structure in the form of a foreign economic department and as a relatively independent unit in the form of a foreign trade firm. [5]

The organizational structure of the enterprise's foreign trade management depends not only on the factors considered above, but also on the methods of entering foreign markets. In this regard, we can distinguish two options:

- 1) direct access to foreign markets through its own foreign trade firm or foreign economic affairs department connections;
- 2) entering the foreign market through intermediaries.

Askania-Flora is the largest producer of roses in Ukraine and one of the leading producers in Europe. Today the company has more than 1000 partners in all regions of Ukraine.

The main type of economic activity of Askania-Flora LLC is Growing of other annual and biennial crops.

Establishing long-term partnerships is a priority in working with clients for Askania-Flora. Today the company has more than 1000 clients in all regions of Ukraine, as well as in Moldova. Askania-Flora has official offices in Kyiv, the Eastern region and Lviv.

Askania-Flora is the leading producer of roses in Europe, occupying more than 50% of the market for cut roses in Ukraine. The management functions of the enterprise are implemented by employees of the management staff and divisions of the enterprise, which thus enter into economic, organizational, social, psychological and other relations with each other. Organizational relations between departments and employees of the management of the enterprise, determine its organizational structure.

Askania-Flora LLC ranks first among the largest Ukrainian exporters of cut flowers. Camellia-PR LLC is also one of the leaders in flower exports. The largest exporters in the sector of ornamental plants - FE "Cornelis", PVP "Nova Khvyliya", LLC "Decoplant".

Therefore, the main steps towards improving the management of foreign economic activity of Askania-Flora LLC should be the following:

- 1) Creating and ensuring the effective operation of the department of foreign economic activity.

- 2) Carrying out a detailed analysis of economic activity and financial condition in order to establish opportunities for the implementation of foreign economic activity.

- 3) Assessment of environmental factors in order to identify risks and opportunities for their occurrence.

4) Monitoring of the legal framework and constant updating of the existing FEA scheme in accordance with the new requirements.

6) Exploring opportunities for further diversification of exports and increase the competitiveness of exported goods.

7) Ensuring clear reporting on foreign trade transactions and periodic analysis of these reports in order to provide timely and accurate assessment of the effectiveness of foreign economic activity at the enterprise.

REFERENCES

1. Grigороva-Berenda L.I. Theory and practice of foreign trade: a textbook. Kharkiv: VN Karazin Kharkiv National University, 2016.
2. Gurova I.P., Efremova MV Intra-industry and inter-industry trade of the CIS. URL:<http://cyberleninka.ru/article/n/vnutriotraslevaya-i-mezhotraslevaya-torgovlya>
3. Anisimova O.M., Vitka NE Risk management of foreign economic activity of a high-tech enterprise: Monograph. - Donetsk: Knowledge (Donetsk branch). 2011.
4. Mishchenko I.A. System of ecological management of rural territories / IA Mishchenko // Investments: practice and experience. - № 12, 2016 p. 35 - 37. Access mode: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=5052&i=5>
5. On the Principles of Domestic and Foreign Policy: Law of Ukraine of July 1. 2010. №2411-UI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2411-17>

UDC: 338.439:633.911

PROSPECTS OF THE SOYBEAN MARKET

Badruk I.E. student
Mishchenko I.A., Ph.D., Associate Professor
Department of Administrative Management and
Foreign Economic Activity,
*National University of Life and Environmental Sciences
of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

Soybean cultivation is most widespread in Asia, Southern Europe, North and South America, Central and South Africa, Australia, as well as on the islands of the Pacific and Indian oceans. Soy is a genus of plants from the Legume family. Its homeland is considered to be East Asia. Cultivated soybean seeds, commonly called "soybeans", are a widely distributed food product in the world, one of the main

protein-oil crops with a wide range of applications: food, fodder, technical and medical.

THE soybean market is a component of the food market with a set of economic relations between economic entities, which are used to buy and sell soybeans and its processing products in accordance with the laws of the market economy. The characteristic features of the domestic soybean market are: a close connection with the market of livestock products, from accompanying (in the form of fodder) to competing (in the form of food soy proteins); meal, not oil, is in the greatest demand on the market of soybean processing products; the difficulty of positioning soybean oil, which is not a traditional product for the Ukrainian consumer; insufficient and contradictory awareness of consumers regarding products of deep processing of soy (textured proteins, flour, etc.).

It is worth noting that the total area under soybean cultivation in the world in 2019 was 122 million hectares. Soybean production last year reached 336 million tons. Over 5 years, the increase in crop production was 26 million tons or 8% [2].

The cultivation of most oil crops has been almost at the same level for many years. With soybeans, everything is different - over the past 60 years, its yield has noticeably decreased only four times, but only because it was necessary to match demand with supply. In the last 4 years, soybeans have shown particularly high growth rates — by 36%, from 250 to 340 million tons.

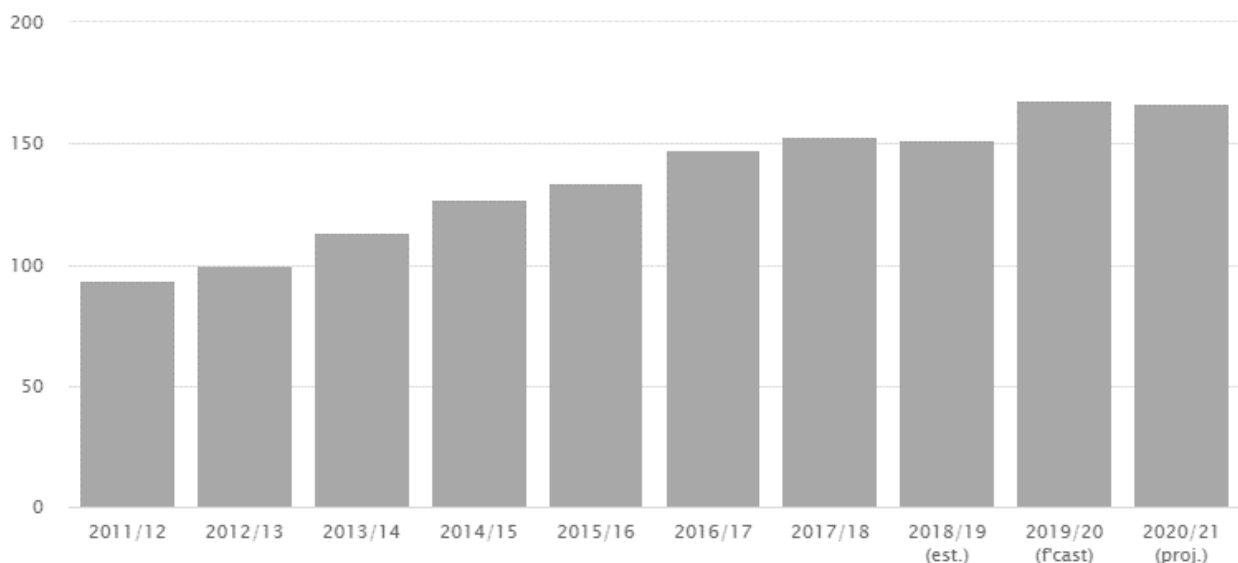

Fig.1. The total level of soybean exports in the world [3]

Having analyzed the schedule of soybean exports in the world, we can conclude that starting from 2010, the level of soybean exports is only increasing, in 2019-2020. it reached a record level of 167.9 million tons.

Drawing conclusions from Table 2, it is possible to note the instability in the indicators of the main exporters of soybeans in recent years, the indicators sometimes increase, then decrease, the annual increase is observed only in Canada, while the indicator decreases annually in the USA and Ukraine.

From Table 3, we can see that the main importer of soybeans is China - 94 million tons in 2018-2019, as well as the European Union - 15.8 million tons in 2019.

In general, we observe that such a product as soy is gaining popularity every year, therefore, both the production and sales markets are developing.

Taking into account the growing needs of the world market, Ukraine finds and increasingly establishes itself in the place of the leading exporter of soybeans, and, taking into account the sufficiently high exchange prices, this will contribute to the increase of foreign exchange earnings. The increase in the number of soybean processing plants gives Ukraine the opportunity to become a leader not only in the production of raw materials, but also in finished products.

References:

1. Agrarian information agency [Electronic resource] Access mode: agravery.com
2. The main site for agronomists [Electronic resource] Access mode: <https://superagronom.com>
3. International Grains Council [Electronic resource] Access mode: <https://igc.int>
4. Trade statistics for international business [Electronic resource] Access mode: <https://www.trademap.org>

ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНІ ОПЕРАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Свенціцька Т.В., студентка,
Діброва Л.В., к.е.н., доцент,
кафедри адміністративного менеджменту та ЗЕД
*Національний університет біоресурсів і
природокористування України, Україна, Київ*

За офіційними даними Міністерства економіки України (Мінекономіки) у зв'язку з агресією росії лише у березні 2022 року експорт українських товарів скоротився вдвічі, імпорт - більш ніж втричі, порівняно з даними за лютий 2022 року [1].

Введення воєнного стану в Україні вплинуло передусім на ліцензування та квотування саме експорту товарів. Парламент України декілька разів змінював перелік товарів, експорт яких підлягає ліцензуванню або квотуванню [2]. Уряд встановив нові правила для експорту низки сільськогосподарської продукції. Зокрема, заборонено експортувати: овес, просо, гречку, цукор, сіль, жито, велику рогату худобу (живу), м'ясо та субпродукти з великої рогатої худоби, морожені розсольні та ін. Можна експортувати за умови декларативного ліцензування: пшеницю і суміш пшениці та жита, кукурудзу, м'ясо курей свійських, яйця кур свійських, олію соняшникову [3].

Парламент дещо спростив процедуру митного оформлення товарів окремих категорій в режимі імпорту, для інших категорій товарів порядок виконання митних формальностей залишився без змін [2]. Перелік товарів критичного імпорту відразу ж був затверджений Кабінетом Міністрів України 24 лютого і тільки протягом періоду лютий-вересень 2022 р. уже зазнав змін більше десяти разів.

Уряд встановив перелік критеріїв визначення товарів критичного імпорту в умовах воєнного стану. Такі критерії поділені на чотири підгрупи: сектор енергетики, сектор безпеки та оборони, забезпечення життєдіяльності населення та забезпечення функціонування виробничих підприємств.

Компаніям, які зацікавлені у розширенні товарів критичного імпорту товарними позиціями, що підпадають під один або декілька наведених вище критеріїв, потрібно звернутися із відповідною заявою довільної форми до Міністерства економіки України [4].

З 05 квітня 2022 року НБУ значно скоротив строки розрахунків в експортно-імпортних операціях з 365 днів до 90 днів (з 8 червня до 120 днів) (п 14-2 постанови НБУ від 24.02.2022 № 18). При цьому експортні / імпортні операції, щодо яких розрахунки не були завершені до 05 квітня 2022 року, мають бути завершені у строк до 365 днів з дати їх здійснення [2].

Отже, військова агресія росії спричинила низку змін у експортно-імпортних операціях. Виникла велика необхідність у тому аби спростити митне оформлення різних груп товарів для забезпечення військових, а також населення України, вкрай необхідними їм, товарами і військовою амуніцією.

Список використаної джерел:

1. Зовнішньоекономічна діяльність в умовах війни - Think brave: [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://biz.ligazakon.net/analytics/210611_zovnishnoekonomchna-dyalnst-v-umovakh-vyni

2. Особливості імпорто-експортних операцій в період воєнного стану - Think brave: [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://biz.ligazakon.net/analytics/211993_osoblivost-mpportno-ekspornikh-operatsy-v-perod-vonnogo-stanu

3. Уряд в умовах воєнного стану встановив нові правила експорту низки сільськогосподарських товарів - Урядовий портал: [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-v-umovah-voennogo-stanu-vstanoviv-novi-pravila-eksportu-nizki-silskogospodarskih-tovariv>

4. Критичний імпорт під час війни - Економічна правда: [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/22/684459>

Note